

”Paremmiin integroitu kuin monet turkulaiset lisalmessa.”

Maahanmuuttajaperheiden
kokemuksia kotoutumisesta lisalmeen

Maiju Heikkinen & Paula Mikkonen

Opinnäytetyö

Tiivistelmä

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijät Maiju Heikkinen ja Paula Mikkonen	
Työn nimi ”Paremmiin integroitu kuin monet turkulaiset lisalmissa.” Maahanmuuttajaperheiden kokemuksia kotoutumisesta lisalmeen.	
Päiväys 6.5.2014	Sivumäärä/Liitteet 53/69
Ohjaaja(t) Kristiina Kukkonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) lisalmen kaupungin elinvoimapalvelujen maahanmuuttoneuvonta ja lasten päivähoitopalvelut	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin maahanmuuttajaperheiden kokemuksia kotoutumisesta lisalmeen. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin maahanmuuttajuutta Suomessa ja kotoutumisprosessia. Lisäksi kuvailtiin maahanmuuttajaperheitä palvelujen käyttäjinä. Opinnäytetyön toimeksiantajia olivat lisalmen kaupungin elinvoimapalvelujen maahanmuuttoneuvonta ja lasten päivähoitopalvelut.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää painottaen kvalitatiivista aineistoa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta, jossa oli useita avoimia tarkentavia kysymyksiä. Perheet saivat tietoa tutkimuksesta etukäteen. Kyselylomakkeet jaettiin perheille päiväkotien kautta. Tutkimukseen osallistui kymmenen maahanmuuttajaperhettä.</p> <p>Opinnäytetyössä kuvattiin maahanmuuttajaperheiden kokemuksia kulttuurisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta kotoutumisesta sekä eri palvelujen merkityksestä kotoutumisessa. Tutkimustuloksista ilmeni, että maahanmuuttajaperheet olivat kotoutuneet lisalmeen pääasiassa erittäin hyvin. Asumisaika, suomen kielen taito, sosiaaliset suhteet, lasten päivähoito ja työpaikka edistivät kotoutumista. Eri palvelujen järjestäjät ja maahanmuuttajat työssään kohtaavat saavat tutkimuksesta hyödyllistä tietoa siitä, millä tavoin maahanmuuttajien kotoutumista voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Jatkotutkimusaiheena voisi olla päivähoiton työntekijöiden kokemukset työskentelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa sekä kaikkien Ylä-Savolaisten maahanmuuttajien kotoutuminen.</p>	
Avainsanat Maahanmuutto, kotoutuminen, akkulturaatio, maahanmuuttajapalvelut.	

Abstract

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Social Services	
Author(s) Maiju Heikkinen and Paula Mikkonen	
Title of Thesis "Better integrated than many persons from Turku in Iisalmi." Immigrant families' experiences of the integration to Iisalmi	
Date 6.5.2014	Pages/Appendices 53/69
Supervisor(s) Kristiina Kukkonen	
Client Organisation /Partners City of Iisalmi's immigrant advice and children's day care services	
<p>Abstract</p> <p>In this thesis immigrant families' experiences of integration to Iisalmi were examined. The theoretical framework consisted of immigration in Finland and families' integration. Also different kind of services which immigrant families use were described. The client organizations of the thesis were immigrant advice and children's day care services in Iisalmi.</p> <p>The research was both quantitative and qualitative and the qualitative material was emphasized. The method used to collect material was a half structured questionnaire with many open specifying questions. Families got information about the research beforehand and expressed their willingness to take part in the research. The questionnaires were given to the families through their child's day care. Ten immigrant families participated in the research.</p> <p>This thesis described immigrant families' experiences of cultural, social and economic integration and meaning of different services in the integration. From the research results it appeared that immigrant families have integrated mainly very well to Iisalmi. The time of living, Finnish language skills, social relations, children's day care and working contributed to integration. Through the immigrants' experiences can different service organizers and workers who meet immigrants at work get useful information about how immigrant integration could be supported the best possible way. Further studies could be done to examine day care workers' experiences from working with immigrant families as well as the integration of all Upper Savo immigrants.</p>	
Keywords Immigration, integration, acculturation, immigrant services.	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	MAAHANMUUTTAJUUS SUOMESSA	8
2.1	Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajaperhe	8
2.2	Oleskelulupa ja kansalaisuus	9
3	KOTOUTUMINEN	11
3.1	Perheen kotoutuminen ja akkulturaatio	12
3.2	Kotoutumisesta vastaavat tahot	16
4	MAAHANMUUTTAJAPERHE PALVELUIDEN KÄYTTÄJÄNÄ.....	17
4.1	Kotoutumissuunnitelma.....	18
4.2	Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonta	19
4.3	Päivähoitopalvelut	19
4.4	Perusopetus	20
4.5	Sosiaali- ja terveystyöpalvelut.....	21
4.6	Vapaa-ajanviettomahdollisuudet	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
5.1	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä	26
5.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	29
5.3	Aineiston käsittely ja analyysi	30
6	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	31
6.1	Kulttuurinen kotoutuminen.....	31
6.2	Sosiaalinen kotoutuminen	33
6.3	Taloudellinen kotoutuminen.....	34
6.4	Kokemukset perheiden käyttämisestä palveluista	35
6.5	Kokemukset maahanmuuttoneuvonnasta	38
6.6	Kokemukset päivähoidosta kotoutumista edistävänä toimintana	39
6.7	Sinisen meren strategia	41
6.8	Johtopäätökset	43
7	POHDINTA	46
	LÄHTEET.....	49

LIITTEET

LIITE 1 Esitietolomake

LIITE 2 Kyselylomake

LIITE 3 Päivähoidon pelkistetyt ilmaisut ja ryhmittely

1 JOHDANTO

Viime vuosina maahanmuuttajien määrä Suomessa on ollut kasvussa. Vuonna 2012 Suomeen muutti 31 280 henkilöä, mikä on eniten Suomen itsenäisyyden aikana. (Sisäasiainministeriö 2013.) Vuonna 2013 Suomessa asui 207 511 ulkomaan kansalaista, joka on 3,8 % koko väestöstä (Tilastokeskus 2014). Maahan muuttaneissa on monen ikäisiä ihmisiä ja heidän koulutustasonsa vaihtelee luku- ja kirjoitustaidottomista erityisasiantuntijoihin (Pitkänen 2006, 12).

Ylä-Savossa asuu noin 700 ulkomaan kansalaista (Rahkema, 3.5.2013). Monikulttuurisuus on voimavara: esimerkiksi ulkomaista työvoimaa pidetään erittäin tärkeänä. Eri toimijat tukevat yhteistyössä maahanmuuttajien kotoutumista. Ulkomaan kansalaiset Ylä-Savossa edustavat kymmentä eri kansallisuutta: eniten on Venäjän ja Viron kansalaisia. Maahanmuuttajat tulevat Ylä-Savoon enimmäkseen työn ja perhesiteiden perusteella. (Iisalmen kaupunki 2013a.) Maahanmuuttajien määrä Ylä-Savossa on ollut kasvussa. Vuonna 2013 Ylä-Savoon muutti 176 maahanmuuttajaa, joista 81 Iisalmeen. (Pohjois-Savon liitto 2014.) Iisalmen väkiluku vuoden 2013 lopussa oli 22 153 henkilöä, joista vieraskielisten osuus oli 1,7 % ja ulkomaan kansalaisten osuus 1,4 % (Tilastokeskus 2014). Vuoden 2013 aikana Iisalmi on ensimmäistä kertaa vastaanottanut pakolaisperheitä ja aihe on ollut paljon esillä myös mediassa (Iisalmen kaupunki 2013a).

Kun maahanmuuttaja osallistuu yhteiskunnan toimintoihin, hänellä on samalla mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin ja luoda heidän kanssaan suhteita, oppia kieltä sekä kokea itsensä hyväksytyksi. Osallistumisen ja osallisuuden katsotaan lisäävän yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Jotta maahanmuuttajan osallisuutta voidaan tukea, täytyy yhteiskunnan asenne olla myönteinen. (Pehkonen 2006, 37–38.) Tämän tutkimuksen aiheena on maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen Iisalmissa. Koska ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrä paikkakunnalla kasvaa, on tärkeää saada tietoa heidän kokemuksistaan, jotta heidän kotoutumistaan voidaan edistää oikeanlaisilla palveluilla. Näin nykyiset ja tulevat maahanmuuttajat saadaan viihtymään Iisalmissa. Tarkoituksena on, että opinäytetyöstämme on hyötyä kaikille maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ja asiasta kiinnostuneille.

2 MAAHANMUUTTAJUUS SUOMESSA

Suomessa vakituisesti asuvat Suomen ja ulkomaiden kansalaiset katsotaan kuuluviksi Suomen väestöön. Ulkomaan kansalainen tilastoidaan Suomen väestöön, jos hän on asunut tai aikoo asua maassa vähintään vuoden. Turvapaikanhakijaa ei tilastoida väestöön ennen kuin hänen hakemuksensa on hyväksytty ulkomaalaisvirastossa. (Tilastokeskus 2014.) Suomen kansalaisuutta hakevat useimmiten EU-maiden ulkopuoliset kansalaiset. (Maahanmuuttovirasto 2012.) Syitä maahanmuuttoon on useita ja syyt voidaan jakaa karkeasti neljään eri ryhmään: 1) perheperusteet, 2) työperusteet, 3) paluumuutto, 4) pakolaisuus ja turvapaikanhaku. Selkeästi suurin ryhmä näistä on perheperusteiset, joita on yli puolet kaikista maahanmuuttaneista. (Pitkänen 2006, 21.) Vuonna 2013 Suomen kansalaisuuden sai yhteensä 9 292 henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2014a).

Suomen väkiluku vuoden 2013 lopussa oli 5 451 270 henkilöä. Ulkomaan kansalaisia oli 207 511, joka on 3,8 % koko väestöstä. Ulkomaalaisten joukossa kaksi huomattavan suurta kansallisuutta ovat virolaiset (44 774 henkilöä) ja venäläiset (30 757). Seuraavaksi eniten on ruotsalaisia (8 382), somalialaisia (7 465) ja kiinalaisia (7 121). (Tilastokeskus 2014.)

2.1 Maahanmuuttaja ja maahanmuuttajaperhe

Maahanmuuttajaksi määritellään laissa Suomeen muuttanut henkilö, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity, jolle on myönnetty oleskelukortti tai joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Arkikielessä maahanmuuttajalla usein tarkoitetaan henkilöä, joka asuu synnyinmaansa ulkopuolella (Pitkänen 2006, 19). Osa Suomeen muuttavista henkilöistä on paluumuuttajia. He ovat ulkomailla asuvia suomalaisia tai suomalaista syntyperää olevia henkilöitä, joilla on Suomen lainsäädännön oikeuttama oikeus paluumuuttoon. Suurimpia paluumuuttajaryhmiä ovat Ruotsista ja Yhdysvalloista muuttaneet henkilöt sekä Venäjältä ja Virosta tulleet inkeriläiset. (Sisäasiainministeriö 2012.)

On vaikea kuvailla tyypillistä maahanmuuttajaperhettä, koska Suomeen muuttaneet perheet ovat tulleet tänne hyvin erilaisista syistä ja monenlaisista taustoista. Perhe voi olla esimerkiksi Suomeen työhön tullut intialainen insinööri vaimoineen ja lapsineen, laukaa-

lainen maanviljelijä ja hänen venäläisvaimonsa ja lapsensa tai iäkäs inkeriläinen paluumuuttaja aikuisine lapsineen ja lapsenlapsineen. Maahanmuuttajaperheen ei tarvitse välttämättä olla kieleltään tai etniseltä taustaltaan erilainen. (Säävälä 2011, 11—12.)

2.2 Oleskelulupa ja kansalaisuus

Kansalaisuuslaki määrittelee Suomen kansalaisuuden edellytykset. Lain tarkoituksena on ottaa huomioon yksityishenkilön ja valtion etu kansalaisuuden myöntämisessä, kansalaisuudettomuuden vähentäminen ja estäminen sekä hyvän hallinnon ja oikeusturvan periaatteiden toteuttaminen ja edistäminen kaikissa kansalaisuuteen liittyvissä asioissa. (Kansalaisuuslaki 359/2003.) Suomen kansalaisuuden voi saada hakemuksesta tai joissain tapauksissa ilmoituksella. Maahanmuuttovirasto määrittelee edellytykset Suomen kansalaisuuden saamiselle seuraavasti: henkilöllisyys on selvitetty luotettavasti, henkilö on täysi-ikäinen, asumisaikaedellytys (viisi vuotta) Suomessa täyttyy, henkilö on nuhteton eikä ole laiminlyönyt maksuvelvollisuuksiaan ja hänellä on riittävä riittävä kielitaito. Ilmoituksella kansalaisuuden voi saada suomalaisen miehen avioliiton ulkopuolinen lapsi, 12–17-vuotias ottolapsi, entinen Suomen kansalainen tai Pohjoismaiden kansalainen sekä 18–22-vuotias henkilö, joka on asunut Suomessa suurimman osan nuoruutensa. (Maahanmuuttovirasto 2014b.)

Oleskelulupa voi olla pysyvä, jatkuva tai tilapäinen. Pysyvä lupa myönnetään yleensä Suomessa neljä vuotta yhtäjaksoisesti jatkuvalla oleskeluluvalla asuneelle henkilölle. (Makkonen & Koskenniemi 2013, 73.) Perhesyistä oleskelulupia myönnetään ulkomalaisille aviopuolisoille, Suomessa pysyvästi asuvien henkilöiden alle 18-vuotiaille lapsille sekä ilman huoltajaa maahan tulleiden alle 18-vuotiaiden vanhemmille ja sisaruksille. Osa perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneista henkilöistä on turvapaikkaprosessin kautta oleskeluluvan saaneiden puolisoita ja alaikäisiä lapsia eli humanitaaristen syiden perusteella luvan saaneita (Säävälä 2011, 13).

Joihinkin oleskelulupiin sisältyy työnteko-oikeus. Yli kolme kuukautta kestävään opiskeluun tulee hakea oleskelulupaa, lyhyempään aikaan riittää viisumi. Poikkeuksena ovat EU-valtioiden, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalaiset, jotka eivät tarvitse oleskelulupaa Suomessa työskentelyyn tai opiskeluun. Jos muualta maailmasta tuleva henkilö aikoo työskennellä Suomessa, tarvitsee hän yleensä Suomen myöntämän oleskeluluvan työn perusteella. Jos henkilö aikoo harjoittaa itsenäistä elinkeinoa tai ammattia, tarvitsee hän Suomen myöntämän elinkeinon harjoittajan oleskeluluvan. Joihin-

kin työtehtäviin riittää erikseen myönnettävä oleskelulupa. (Maahanmuuttovirasto 2014c.)

Osa maahanmuuttajista tulee Suomeen turvapaikanhakuprosessin kautta. Henkilö voi hakea Suomesta turvapaikkaa — eli kansainvälistä suojelua — jos hän on saapunut Suomeen ja hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi, eikä pelkonsa vuoksi halua turvautua oman maansa suojeluun. Syynä voi olla alkuperä, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide. Pakolaisaseman saavat ne, joille annetaan turvapaikka tai jotka otetaan Suomeen pakolaiskiintiössä, ja tämän määrittelee maahanmuuttovirasto tehdessään päätöksen hakemukseen. Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan myös toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella. (Maahanmuuttovirasto 2014d.)

3 KOTOUTUMINEN

Kotoutuminen tarkoittaa uuteen maahan asettumista ja siellä toimimista. Kotoutuminen on aina yksilöllinen prosessi, ja siihen vaikuttavat muun muassa maahantulon syy, elämäntilanne, kulttuurierot, yksilön sosiaaliset tukiverkostot ja yhteiskunnan suhtautuminen maahanmuuttajiin. Euroopan neuvosto on määritellyt kotoutumisen neljään eri osa-alueeseen, jotka ovat taloudellinen, poliittinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kotoutuminen. Taloudellinen kotoutuminen merkitsee valtaväestöön verrattavan työllisyyden, tulojen, koulutuksen ja asumistason saavuttamista. Poliittinen kotoutuminen on osallistumista uuden yhteiskunnan poliittiseen toimintaan muun muassa äänestämällä ja kansalaisuutta hakemalla. Sosiaalinen kotoutuminen tarkoittaa kielitaitoa ja sosiaalisia suhteita valtaväestön kanssa. Kulttuurinen kotoutuminen on sitä, että maahanmuuttaja elää kahden kulttuurin välissä. Hän sopeutuu yksilöllisesti osittain valtakulttuuriin ja osittain säilyttää oman kulttuurinsa. (Valjus & Nirvi 2005, 5–6.) Tutkimuksessamme keskitymme taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kotoutumiseen. Poliittinen näkökulma tulee esille luvussa Maahanmuuttajuus Suomessa.

Siinä missä suomalainen oppii tuntemaan yhteiskuntaa ja saa siihen monenlaista opastusta vähitellen niin koulussa kuin virastoissa itsenäisesti asioidessaan, maahanmuuttaja joutuu usein valmistautumattomana keskelle outoa yhteiskuntaa. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevien ammattilaisten yhtenä tehtävänä on saattaa maahanmuuttajat osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja opastaa heitä tuntemaan sen kulttuuria, lakeja ja käytäntöjä. Päämääränä on, että maahanmuuttajien arki saadaan sujumaan. Tähän kuuluu se, että he pystyvät asioimaan viranomaisten kanssa ja saavat tukea yhteiskunnallisista palveluista. (Vuori 2007, 128.)

Arvioitaessa kotoutumista poliittisesta näkökulmasta Suomi sijoittuu kansainvälisissä tutkimuksissa länsimaiden kärkijoukkoon. Suomen erityisvahvuuksia MIPEX III (Migrant Integration Policy Index III) - tutkimuksessa olivat esimerkiksi hyvät mahdollisuudet maahanmuuttajien poliittiseen osallistumiseen ja laissa määritellyt syrjinnän vastaiset toimet. (Huddleston ym. 2011.) Viralliset käytännöt ja lainsäädäntö ovat kuitenkin eri asia kuin etnisiin ryhmäsuhteisiin vaikuttavat yhteiskunnan jäsenten asenteet, käyttäytyminen ja kokemukset, joten yksilö- ja ryhmätasoon tulee myös kiinnittää huomiota. Yksittäisten tutkimusten avulla johtopäätösten tekeminen etnisten ryhmäsuhteiden tilasta ja kehityksestä on kuitenkin vaikeaa. Asenteisiin on vaikutusta tutkittavalla väestöryhmällä ja sillä, mihin ryhmään asenteet kohdistuvat. Tutkimusten mukaan naiset ja

korkeasti koulutetut suhtautuvat maahanmuuttajiin myönteisimmin. Muita paremmin hyväksytään kulttuuriltaan samankaltaiset, korkean elintason maista tulevat ihmiset. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 247–248.)

3.1 Perheen kotoutuminen ja akkulturaatio

Maahanmuuttoa ja sen jälkeistä kotoutumisen vaihetta voidaan kutsua siirtymävaiheeksi yksilön ja perheen elämässä. Muuttamiseen ja oman kotimaan jättämiseen liittyy aina suhteiden katkeamista, eroja ja menetyksiä. Siirtymävaihe muodostaa yksilön elämässä hetkellisen tyhjiön, jossa käyttäytymismallit eivät ole vielä asettuneet paikoilleen. Tämä vaihe tuo kotoutujille myös mahdollisuuden ohjata muutosta uuteen, mahdollisesti itselleen aiempaa parempaan suuntaan. (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 101–102.) Taakse jättäminen ja uuteen sopeutuminen ovat oman aikansa kestäviä prosesseja, joiden aikana ihminen rakentaa itse elämänsä. Usein perheenjäsenet sopeutuvat uuteen kulttuuriin eriaikaisesti ja eri tavoin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 151.) Lasten ja vanhempien sekä puolisoitten väliset suhteet muuttuvat, ja perheenjäsenet voivat tukea toisiaan sopeutumisessa. Maahanmuuttajaperheen kokemana muuton aiheuttama stressi on suurempi, jos he eivät osaa suomea eikä heillä ole aikaisempia suhteita Suomessa asuviin. Toisaalta paluumuuttajakin voi kokea paineita muuton yhteydessä. (Säävälä 2011, 11.)

Perhe on luonnollisesti lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen ympäristö, mutta laajempi yhteiskunnallinen ympäristö asettaa rajat ja luo mahdollisuudet turvalliseen perhe-elämälle ja hyvälle vanhemmuudelle. Monet kotoutujat eivät ole omassa kotimaassaan tottuneet yhteiskunnan tarjoamaan ammattimaiseen tukeen tai apuun ja uudessa kotimaassa he hakevat apua usein omista yhteisöistään. (Alitolppa-Niitamo & Leinonen 2013, 101–102.) Lapsen täytyy sopeutua moniin muutoksiin muutettaessa uuteen maahan. Lapsi ei käsittele maahanmuuttoa tapahtumana samalla tavalla kuin aikuinen. Lapsi elää perheen elämänmuutoksissa ja pyrkii sopeutumaan niin hyvin kuin kykenee. Alle kouluikäisen lapsen suhde huoltajiin ja muihin perheenjäseniin on elintärkeä. Uuteen maahan ja kulttuuriin muuttamista on hyvä käsitellä koko perhettä koskevana muutoksena. Jokaisessa perheessä vanhempien stressi, yksinäisyys ja taloudelliset ongelmat vaikuttavat lapseen. Maahanmuuttajaperhe on alttiimpi ongelmille edellä mainituilla alueilla, ja tästä syystä lapsella on suurempi riski altistua psyykkisille ongelmille. (Schubert 2013, 69–70.)

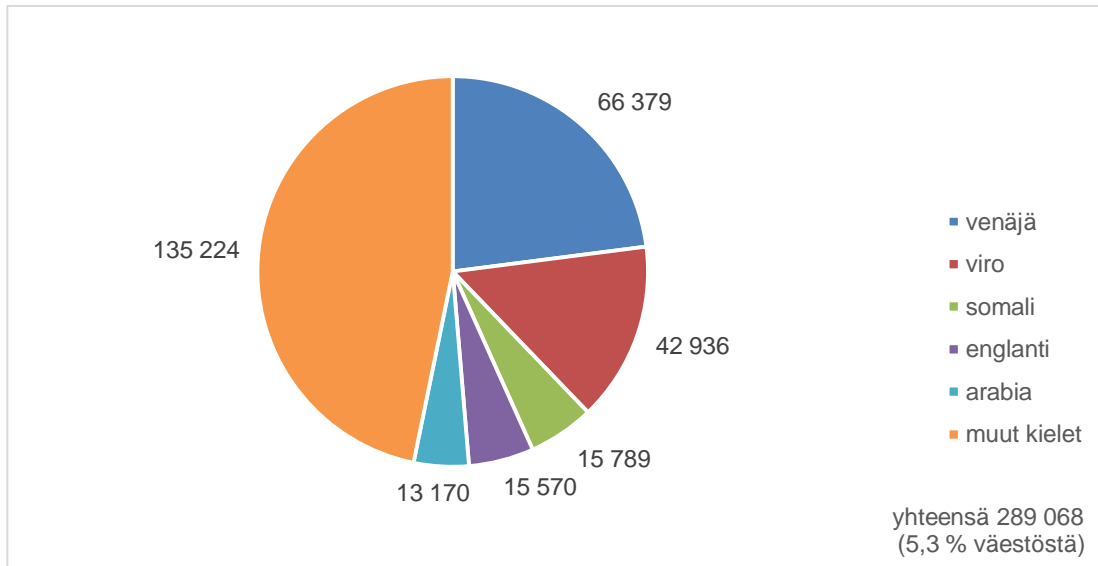
Akkulturaatio merkitsee ilmiötä, jossa eri kulttuuritaustaiset ihmiset ovat keskenään jatkuvassa ja välittömässä vuorovaikutuksessa. Sen tuloksena kulttuuriset piirteet muokautuvat joko toisen tai molemman ryhmän keskuudessa. Jos akkulturaatio on yksisuuntaista, vähemmistökulttuuri sulautuu osaksi valtakulttuuria. Kaksisuuntaisessa akkulturaatiossa vähemmistökulttuuri sekä omaksuu valtakulttuurin uusia piirteitä että säilyttää omia piirteitään. (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 254.) Maahanmuuttajia käsittelevässä kirjallisuudessa on esitetty monenlaisia tutkimuksia siitä, miten yksilön kokemaa akkulturaatiota ja sopeutumista voidaan määritellä. On tutkittu myös mitkä akkulturaatioon vaikuttavat tekijät ovat merkityksellisimpiä (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2007, 80). Akkulturaatiota ja siihen liittyviä muutoksia tapahtuu monilla eri elämänalueilla ja muutokset edellyttävät monenlaista sopeutumista (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 254).

Kielitaitoa pidetään suurimpana tekijänä akkulturaatiossa, koska kielellisellä kommunikaatiolla maahanmuuttajat kehittävät uuden kulttuurin ymmärrystä. (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2007, 80.) Kielitaito vaikuttaa maahanmuuttajan hyvinvointiin: sillä on suuri merkitys työn ja koulutuksen saannissa, palvelujen käytössä ja yhteydenpidossa valtaväestöön. (Rynkänen & Pöyhönen 2010, 183.) Hallinnollisesta näkökulmasta kielitaito on kansantaloudellinen resurssi, jolloin sitä joko on tai ei ole riittävästi. Kulttuurinen ja sosiaalinen näkökulma määrittelevät kielitaidon osaksi yksilön ja yhteisön kokemuksia, käsityksiä, arvostuksia ja asenteita. (Tarnanen & Suni 2005, 9.) Henkilön iällä on suuri merkitys sopeutumisessa uusiin olosuhteisiin – lapsi tai nuori oppii usein uuden kielen nopeasti, mikä edistää sosiaalista liikkuvuutta. (Rynkänen & Pöyhönen 2010, 183.)

Suomeen tulevista maahanmuuttajista ja myös heidän jälkeläisistään tulee todennäköisesti kaksi- tai monikielisiä. Osa heistä on varttunut kaksi- tai monikielisessä perheessä, toiset ovat saaneet koulutuksensa entisen asuinmaansa valtakielellä, joka ei ole ollut sama kuin heidän äidinkieltensä, ja jotkut ovat perustaneet perheen jonkun muuta kieltä puhuvan kanssa. Kaksikielisyys voi merkitä molempien kielten lähes tasavertaista hallintaa. Joillakin taas toisen kielen puhe- tai kirjoitustaidot ovat selvästi paremmat kuin toisen, tai heillä on hyvä hallinta erilaisista tyyli-eroista vain toisella kielellä. Maailmanlaajuisesti kaksi- tai monikielisyys on yleisempää kuin yksikielisyys. (Tarnanen & Suni 2005, 12–13.)

Vuonna 2013 Suomen väestöstä äidinkieltään suomenkielisiä oli 89,3 %, ruotsinkielisiä 5,3 % ja saamenkielisiä 0,04 %. Muita kieliä äidinkielenään puhuvia oli yhteensä 289 068, joka on 5,3 % väestöstä. Suurimmat vieraskieliset ryhmät on esitetty kuviossa 1. Odotusten mukaan äidinkieltään vieraskielisten määrä ylittää äidinkieltään ruotsia

puhuvien vuonna 2014. (Tilastokeskus 2014.) Venäjä on kolmanneksi puhutuin kieli Suomessa, vaikka sen esiintyvyys on vähäistä. Kuitenkin Itä-Suomessa lähellä Venäjän rajaa on enemmän venäjän- kuin ruotsinkielisiä. (Rynkänen & Pöyhönen 2010, 179.)

KUVIO 1. Suurimmat vieraskieliset ryhmät Suomessa vuonna 2013

Inga Jasinskaja-Lahti ja Karmela Liebkind ovat kehittäneet mallin akkulturaation ja psyykkisen hyvinvoinnin suhteista maahanmuuttajien keskuudessa (kuvio 2). Mallissa on esitelty maahanmuuttajien rakenteellisia suhteita eri tasoilla: sosioekonominen asema, henkilökohtaiset kokemukset syrjinnästä, sosiaaliset tukiverkostot, yleinen terveydentila ja psykologinen hyvinvointi (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2007, 82.) Mallista ilmenee mitkä tekijät vaikuttavat negatiivisesti ja mitkä positiivisesti maahanmuuttajan psyykkiseen hyvinvointiin. Esimerkiksi maassaoloaika lisää kielellistä akkulturaatiota, mikä edistää valtaväestön verkostojen tukea. Sekä oman kulttuurin että valtaväestön verkostojen tuki vaikuttavat positiivisesti psyykkiseen hyvinvointiin. Olemme huomioineet tutkimuksessamme kuviossa esitettyjä kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä.

3.2 Kotoutumisesta vastaavat tahot

Uudistettu kotouttamislaki astui voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaiseen yhteiskuntaan. Sen tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Lakia sovelletaan henkilöön, jolla on voimassa oleva oleskelulupa tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti Suomessa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Kotouttamiseen kuuluu monialaista toimintaa, jota edistetään ja tuetaan viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyöllä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a.) Yhteistyötä tekevät kunta, työ- ja elinkeinotoimisto, poliisi sekä erilaiset järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. Kunnan on huolehdittava, että sen tarjoamat palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Toimenpiteet ja palvelut on järjestettävä kunnassa esiintyvän tarpeen edellyttämättä tavalla, ja ne voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä. Kunnan täytyy myös huolehtia henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Maahanmuuttajien kotoutumista tuetaan muun muassa kunnan kotouttamisohjelmalla. Kunnan on laadittava se itse tai yhdessä useamman kunnan kanssa. Kotouttamisohjelma hyväksytään jokaisen kunnan kunnanvaltuustossa. Kunnan kotouttamisohjelma sisältää muun muassa selvityksen ohjelman kytkeytymisestä kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan sekä suunnitelman kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä ja siitä, kuinka yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Ylä-Savon seitsemällä kunnalla on yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma, joka on voimassa 2011–2015. Yhteistyöhön päädyttiin, koska maahanmuuttajien määrä yksittäisissä kunnissa on melko vähäinen ja kuntien välillä oli jo aikaisempaa yhteistyötä maahanmuuttoasioissa. Tavoitteena oli laatia viranomaisille käytännön työkalu, jossa on selkeästi kirjattu kotouttamistoimet ja eri toimijoiden välinen työnjako. Sitä voidaan käyttää myös henkilöstön perehdytysmateriaalina maahanmuuttajatyössä. Kehittämiskohteita seurataan vuosittain ja kotouttamisohjelma päivitetään kokonaisuudessaan seuraavan kerran vuonna 2015. (Iisalmen kaupunki 2011c.)

4 MAAHANMUUTTAJAPERHE PALVELUIDEN KÄYTTÄJÄNÄ

Maahantulon alkuvaiheessa maahanmuuttajan on oikeus saada perustietoa Suomesta ja kotikunnastaan sekä neuvontaa ja ohjausta tarvitsemiinsa palveluihin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013). Maahanmuuttajien käyttämät kuntien palvelut ovat samoja kuin muidenkin kunnan asukkaiden. Näitä ovat esimerkiksi terveys-, sosiaali- ja vapaa-ajan palvelut. Iisalmen kaupungin internet-sivuilta löytyy tietoa kaupungin palveluista ja linkit muiden Ylä-Savon kuntien internetsivuille. Perustieto on käännetty myös englanniksi ja venäjäksi. Lisätietoa palveluista saa myös englannin-, suomen- ja venäjänkielisestä Iisalmen maahanmuuttajaoppaasta, sekä suomenkielisestä Ylä-Savon maahanmuuttajaoppaasta. (Iisalmen kaupunki 2013a.)

Maahanmuuttajaperheiden vanhemmat saavat tietoa perheitä koskevasta lainsäädännöstä ja erityisesti perheille suunnatuista palveluista. Näitä palveluita ovat muun muassa neuvolapalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus ja oppilashuolto. Kotouttamisen onnistumisen edellytyksenä on, että maahanmuuttajat kokevat olevansa pysyvä, yhdenvertainen ja tervetullut osa suomalaista yhteiskuntaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Yhdenvertaisuuslain mukaan niin julkisten kuin yksityisten viranomaisten ja toimijoiden tulee edistää yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassaan. Lakiin sisältyy myös syrjinnän kieltö iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tätä lakia sovelletaan ammatin tai elinkeinon harjoittamisessa, elinkeinotoiminnan tukemisessa, työhönottoperusteissa ja muissa työhön liittyvissä asioissa, koulutuksessa sekä ammattijärjestön jäsenyydessä ja toiminnassa. Laki kieltää myös etnisen alkuperän perusteella tapahtuvan syrjinnän sosiaali- ja terveyspalveluissa, sosiaaliturvaetuuksien myöntämisessä, asevelvollisuuden tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamisessa sekä yleisillä asuntomarkkinoilla. (Yhdenvertaisuuslaki 21/2004.) Jos maahanmuuttajan suomen tai ruotsin kielen taito ei ole riittävä viranomaisen aloitteesta tulleen asian hoitamiseksi, tulee viranomaisen huolehtia asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä riittävän ymmärrettävällä tavalla. Viranomainen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös muissa maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa asioissa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

4.1 Kotoutumissuunnitelma

Maahantulon alkuvaiheen palveluihin kuuluvat alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Alkukartoituksessa TE-toimisto tai kunta selvittävät yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänen työllistymistilannettaan ja koulutustarvettaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.) Alkukartoituksen jälkeen laaditaan yhdessä maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelma, mikäli kunta sekä työ- ja elinkeinotoimisto katsovat sen tarpeelliseksi. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön työnhakija tai jos hän saa toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen ja tavoitteellinen suunnitelma hänen tarvitsemistaan toimenpiteistä ja palveluista, jotka edistävät hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa moniammatillisena yhteistyönä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi esimerkiksi maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta tai kotoutumiskoulutuksesta. Kotoutumiskoulutus on kokonaan maksuton osallistujille. Lisämessä suomen kielen kurssija järjestää myös lisälmen kansalaisopisto ja Kuopion kesäyliopiston lisälmen toimipiste. (lisälmen kaupunki 2013a.) Kotoutumiskoulutuksen avulla aikuinen maahanmuuttaja saa paremmat mahdollisuudet osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumiskoulutuksessa opiskellaan suomen tai ruotsin kieltä sekä yhteiskunta- ja työelämätaitoja. Maahanmuuttajalle laaditaan henkilökohtainen ammatillinen suunnitelma. Kotoutumiskoulutus järjestetään Opetushallituksen määräysten mukaisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhdeksi vuodeksi. Suunnitelman kesto määräytyy yksilöllisten tavoitteiden mukaan. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta sen allekirjoittamisesta. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös perheelle, jos tilanne sitä edellyttää. Tällöin kiinnitetään huomiota lapsen tai nuoren kehitykseen sekä vanhemmuuden edellytyksiin ja tuen tarpeisiin. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

4.2 Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonta

Koska maahanmuuttajien määrä Ylä-Savossa kasvaa on kunnissa haluttu panostaa alkuvaiheen neuvontaan. Ylä-Savoon kuuluu seitsemän kuntaa, jotka ovat Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Iisalmissa ja muissa Ylä-Savon kunnissa työskentelee yhteinen maahanmuuttoneuvoja, joka ohjaa ja neuvoo Ylä-Savoon tulevia maahanmuuttajia. Maahanmuuttoneuvoja aloitti työnsä tammikuussa 2012 Iisalmen kaupungilla, jolta muut Ylä-Savon kunnat ostavat palvelua. Hän tekee yhteistyötä kuntien eri viranomaisien kanssa sekä neuvoo ja opastaa maahanmuuttajia suomen, viron, venäjän ja englannin kielellä. (Rahkema 2012.) Hän auttaa asiakkaita muun muassa lomakkeiden täytössä ja käy asiakkaiden kanssa virastoissa (Rahkema 3.5.2013).

Lisäksi pakolaisten asioista vastaa pakolaisasioiden palveluohjaaja. Iisalmi on tehnyt yhdessä Lapinlahden ja Sonkajärven kanssa kesäkuussa 2012 päätöksen kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta. Seuraavien viiden vuoden aikana Iisalmen kaupunki ja Lapinlahden ja Sonkajärven kunnat vastaanottavat asteittain yhteensä 120–150 kiintiöpakolaista. Ensimmäinen ryhmä pakolaisia saapui tammikuussa 2013. (Iisalmen kaupunki 2013a.)

4.3 Päivähoitopalvelut

Päivähoitolain mukaan kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus kunnalliseen päivähoitopaikkaan. Päivähoito on perheen tarpeen mukaan joko osa- tai kokopäiväistä. Iisalmen kaupungissa toimii 11 kunnallista ja 7 yksityistä päiväkotia. Päivähoitoa tarjoaa myös perhepäivähoito ja mahdollisuus on osallistua varhaiskasvatuksen kerhotoimintaan. (Iisalmen kaupunki 2013b.)

Päivähoidossa lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelma. Suunnitelman toteutumista seurataan ja tarkistetaan vanhempien kanssa vähintään kerran vuodessa. Päivähoidon toiminta-ajatus on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta, jossa arvostetaan lapsuuden ainutkertaisuutta. Toiminnan lähtökohtia ovat lasten fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus ja hyvinvointi sekä kasvatuskumppanuus perheiden kanssa. (Iisalmen kaupunki 2013b.)

Maahanmuuttajalapsen sijoitetaan muiden lasten tavoin usein vanhempien toivomuksesta lähimpään päiväkotiin. Kun vieraskielisiä lapsia ei eroteta omaksi ryhmäkseen, lapsen katsotaan oppivan parhaiten suomen kielen ja kulttuurin. Toisaalta useampi saman kielen ja kulttuuritaustan edustaja samassa ryhmässä kehittäisi lapsen omaa kieltä ja kulttuuria. (Räty 2002, 165–166.)

Kun vieraskielinen lapsi aloittaa päiväkodissa, on yhteistyöhön varattava aikaa. Henkilökunta ei välttämättä ole valmistautunut maahanmuuttajien kanssa toimimiseen ja vanhemmat eivät välttämättä tiedä, mitä päiväkodissa tapahtuu. Myös lapselle päiväkodin arki voi olla vieras. Työntekijöiden ja vanhempien keskustelu kasvattaa luottamusta. On tärkeää, että työntekijä kunnioittaa toisen kulttuurin tapoja ja arvoja: lasta tuetaan kasvamaan kaksikielisyudessa ja kaksikulttuurisuudessa. Maahanmuuttajalapsi saa olla ylpeä perheestään, taustastaan ja vanhemmistaan, ja sen tulee olla päivähoiton lähtökohta. (Räty 2002, 165–167.)

4.4 Perusopetus

Maahanmuuttajaoppilaat ovat sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Suomessa vakinaisesti asuvalla 7–17-vuotiaalla maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin kantaväestölläkin. Maahanmuuttajien opetuksessa käytetään valtakunnallisia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, mutta huomioidaan myös oppilaiden taustat, lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on tarjota valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa. (Iisalmen kaupunki 2013c.)

Oppivelvollisuus- ja esiopetusikäiset maahanmuuttajalapsen lapset voivat saada tarvittaessa perusopetukseen valmistavaa opetusta. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten. Valmistavan opetuksen kesto voi vaihdella oppilaan tarpeesta riippuen puolesta vuodesta yli vuoteen. (Iisalmen kaupunki 2013c.)

Useimmiten ulkomailta muuttanut lapsi sijoitetaan luokalle, joka vastaa hänen ikäänsä, tietojaan ja taitojaan. Hän voi saada tarvittaessa suomen kielen opetusta erityisesti maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Maahanmuuttajalapsille voidaan järjestää myös oman äidinkielen opetusta. Lisäksi koulut voivat järjestää maahanmuutta-

jaoppilaille tukiopetusta eri oppiaineissa myös hänen omalla äidinkielellään. Oppilaalla on oikeus saada myös vanhempien sitä pyytäessä oman uskontonsa mukaista opetusta, jos samaan uskuntoon kuuluvia oppilaita on vähintään kolme. (Iisalmen kaupunki 2013c.)

4.5 Sosiaali- ja terveystalvet

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalipalveluja, tukitoimia, toimeentulotukea, elatustukea, sosiaalista luottoa ja niihin liittyviä toimenpiteitä. Sosiaalihuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Asiakkaan oikeuksiin kuuluu saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakkaan ihmisarvoa ei saa loukata ja hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään tulee kunnioittaa. Sosiaalihuollossa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu, yksilölliset tarpeet, hänen äidinkielsä ja kulttuuritaustansa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.)

Kansaneläkelaitos eli Kela hoitaa suurelta osin Suomessa asuvien sosiaaliturvaa eri elämäntilanteissa. Oikeus Suomen sosiaaliturvaan määräytyy pääsääntöisesti oleskelun pituuden perusteella. Jos tarkoituksena on muuttaa Suomeen vakinaisesti, kuuluu maahanmuuttaja yleensä Suomen sosiaaliturvan piiriin muuttohetkestä lähtien. Tilapäisesti Suomeen muuttavalla — esimerkiksi opiskelijalla — ei yleensä ole oikeutta Kelan sosiaaliturvaetuksiin. Vakinaisen asumisen perusteita ovat esimerkiksi vähintään kahden vuoden työskentely Suomessa, paluumuutto, avioliitto tai muu läheinen perheside Suomessa. Lisäksi henkilöltä vaaditaan vähintään vuodeksi myönnetty oleskelulupa, jos hän on velvollinen hakemaan sitä. Vakinaisesti Suomeen muuttavien on haettava Suomen sosiaaliturvan piiriin pääsyä Kelan asiointipalvelussa tai lomakkeella. (Kela 2012.)

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä järjestää jäsenkuntiensa Iisalmen, Kiuruveden, Vieremän ja Sonkajärven asukkaille sosiaalipalvelut. Sosiaalihuollon palveluihin kuuluvat sosiaalityö, kotipalvelut, omaishoidon tuki, asumispalvelut, laitoshoido, perhehoito, kuntoutus, lasten ja perheiden palvelut, ikäihmisten palvelut, vammaispalvelut sekä päihdetyö ja palvelut. (Ylä-Savon SOTE 2014a). Monien maahanmuuttajien kotimaissa ei ole julkisia sosiaalipalveluja, joten palvelujen idea ja käytännöt voivat olla heille vieraita. Maahanmuuttaja-asiakkaat ovat valtaväestöä heikommassa asemassa suomalaisessa palvelujärjestelmässä, koska heidän sosiaalinen toimintakykynsä on usein riittämätön toimimaan järjestelmän asiakkaana erityisesti heti maahanmuuton jälkeen. (Malin & Anis 2013, 156.)

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä järjestää myös jäsenkuntiensa terveyspalvelut. Terveysten ja sairaanhoidon kokonaisuuteen kuuluvat muun muassa päivystys, lääkärin ja hoitajien vastaanotot, suun terveydenhuolto, lisälmen sairaalan poliklinikat ja neuvolat. (Ylä-Savon SOTE 2014b). Valtakunnallisten tutkimusten mukaan maahanmuuttajat käyttävät perusterveydenhuollon palveluita pääsääntöisesti hieman vähemmän kuin kantaväestö (Gissler, Malin & Matveinen 2006, 80). Suomessa asuvien terveydenhuollon palveluiden käyttö on jakautunut niin, että työvoiman ulkopuolella olevat käyttävät pääasiassa julkisia perusterveydenhuollon palveluja, työelämässä olevat yksityisiä työterveyspalveluita ja yksityisiä palveluja he, joilla on niihin varaa (Malin & Anis 2013, 155). Terveyspolitiikka kuten monet muutkin yhteiskuntapoliittiset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajan hyvinvointiin ja integraation onnistumiseen. Hoitojärjestelmän toimivuus ja laatu ovat palveluiden käyttöön vaikuttavia tekijöitä. (Gissler ym. 2006, 7.)

Neuvolapalvelut kuuluvat tärkeänä osana lapsiperheiden perusterveydenhuollon ennaltaehkäisevään ja terveyttä edistävään toimintaan. Niiden tehtävä on edistää yksilön ja perheen terveyttä ja hyvinvointia. Ammatillista yhteistyötä tekee neuvolatiimi, johon kuuluu lastenneuvolan lääkäri, äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat, perheohjaajat ja neuvolapsykologi. Tarvittaessa mukaan pyydetään muita tahoja, kuten päivähoito ja lastensuojelu. Neuvolatyössä on tärkeää hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde asiakkaan ja terveydenhoitajan välillä. Peruslähtökohtana työlle ovat asiakkaan tapojen ja arvojen kunnioittaminen. (Ylä-Savon SOTE 2013.)

Maailman muuttuessa yhä kansainvälisemmäksi edellytetään hoitoalalla työskenteleviltä omien kulttuuristen asenteiden, normien ja ihanteiden tiedostamista. On myös tärkeää ymmärtää erilaisia kulttuureita ja niiden toimintatapoja. (Husu 2007, 393–395.) Terveystenhoitaja voi pyrkiä vahvistamaan maahanmuuttajaperheiden voimavaroja esimerkiksi ohjaamalla heitä muiden lapsiperheiden pariin sosiaalisten suhteiden luomiseksi. Maahanmuuttajaperheet tarvitsevat myös tietoa suomalaisista toimintatavoista, emotionaalista tukea uudessa elämäntilanteessa ja ohjausta lasten kasvattamiseen Suomen oloissa. Vaikka on olemassa kulttuurillisia eroja erilaisten asioiden herättämissä tunteissa ja tulkintatavoissa, vanhempien huoli lastensa terveydestä ja elämässä menestymisestä on samanlainen kaikkialla maailmassa. (Husu 2007, 395–397.)

4.6 Vapaa-ajanviettomahdollisuudet

Iisalmen kaupungin internetsivuilla on tietoa paikallisista kulttuuri- ja liikuntapalveluista. Kulttuuripalveluissa on esitelty esimerkiksi kirjasto, kansalaisopisto, museot, näyttelyt ja Ylä-Savon musiikkiopisto. Monipuolisia liikuntapalveluja järjestävät Iisalmen kaupungin lisäksi erilaiset seurat ja yhdistykset. Sivuilta löytyy myös ohjatun liikunnan kalenteri sekä tietoa ulkoilu-alueista ja -reiteistä. (Iisalmen kaupunki 2014.) Seuraavaksi kerromme erityisesti maahanmuuttajille suunnatuista vapaa-ajan palveluista.

Seurakunta haluaa tehdä vaikuttamistyötä sekä pakolaisten että muiden maahanmuuttajien puolesta. Työntekijät kertovat ihmisille maahanmuuttajien tilanteesta ja pakolaisuudesta. Tarkoituksena on luoda myönteistä suhtautumista erilaisuuteen ja maahanmuuttoon. Seurakunta tekee työtä pakolaistyöntekijöiden kanssa ja on ollut mukana pakolaisten vastaanottamisessa ja kerännyt heille lahjoituksia. Nykyisin yhteistyötä on enimmäkseen maahanmuuttoneuvojan kanssa. Hänen kanssaan on muun muassa suunniteltu ystävänpäivätilaisuutta. Seurakunnalla on asiakkainaan maahanmuuttajia, jotka käyvät vastaanotolla taloudellisissa asioissa. (Mustonen 30.1.2014.)

Iisalmen evankelis-luterilaisella seurakunnalla on käytössä matalan kynnyksen kohtaamispaikka Olkkari. Se on vapaaehtoistyönkeskus Iisalmen keskustassa ja avoin kaikille. Olkkarissa jokainen saa olla oma itsensä, ja sen tärkeitä arvoja ovat suvaitsevaisuus ja erilaisuuden hyväksyminen. Olkkarissa on avointen ovien päiviä sekä toimintaa nuorille ja ikäihmisille. (Iisalmen seurakunta 2012). Kohtaamispaikka sai alkunsa Iisalmen seurakunnan Porstua-projektista, joka toimi ajalla 2009—2012. Hankkeen aikana Porstuaassa järjestettiin muun muassa eri kulttuurien iltoja. Vaikka seurakunnan tila oli tunnelmaltaan neutraali eikä uskontoa korostettu, silti seurakunnan nimissä oleva toiminta saattoi rajata jonkin verran kävijämäärää. (Rahkema 3.5.2013.) Myös Iisalmen ortodoksinen seurakunta järjestää toimintaa, muun muassa maahanmuuttajailtoja (Iisalmen kaupunki 2011c).

Iisalmen pakolaisten vastaanoton koordinaatio kuuluu osittain Suomen Punaiselle Ristille. Iisalmen osastolla työskentelee monikulttuurisen työn yhdyshenkilö, jonka päävastuulla on pakolaisperheiden ystävätoiminta. Toiminta on alkanut aktiivisesti 2012 vuoden lopussa ystävätoiminta-koulutuksella. Tammikuusta 2013 alkaen vapaaehtoiset toimijat ovat olleet kiintiöpakolaisten tukena kotoutumisessa. Lisäksi Suomen Punainen Risti on ollut mukana monikulttuuristen tapahtumien järjestämisessä. (Topelius 17.2.2014.)

Perheen talo -yhteistyö on kolmannen sektorin ennaltaehkäisevä lapsiperhetyön yhteistyömalli, jossa paikalliset järjestöt Ylä-Savon ensi- ja turvakotiyhdistys ry, Mannerheimin lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ja Pelastakaa lapset ry tekevät ammatillisesti johdettua vapaaehtoistyötä (Perheen talo 2014). Perheen talolla kokoontuu alle kouluikäisten lasten ja heidän vanhempiensa vertaisryhmiä, joita järjestää Mannerheimin lastensuojeluliiton Iisalmen yhdistys ry. Ryhmissä käy jonkin verran maahanmuuttajia. Perheet voivat saada ryhmistä vertaistukea ja monenlaista tietoa erityisesti alueen lapsiperheille suunnatuista palveluista ja harrastusmahdollisuuksista. (Kuivalainen 19.2.2014.)

Ylä-Savon ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n perheentuvalla kokoontuu kaksi kertaa kuukaudessa Moninaiset-ryhmä, joka on venäläisnaisten oma yhteinen vertaisryhmä. Lisäksi sosionomiopiskelijat järjestivät siellä aikaisemmin kansainvälistä kerhotoimintaa maahanmuuttajille projektiopintonaan. Kävijöinä ryhmässä oli aikuisia ja heidän lapsiaan. Ohjelma oli suomenkielistä, koska toiminnalla pyrittiin vahvistamaan suomen kielen käyttöä ja tuntemusta. (Heiskanen 24.2.2014.)

Iisalmissa, Lapinlahdella ja Sonkajärvellä on toteutettu yhteistyössä ”Liikunnalla hyvinvointia” -Ylä-Savon maahanmuuttajien liikuntahanketta. Hankkeen kohderyhmänä ovat olleet pääasiassa 29-vuotiaat maahanmuuttajataustaiset henkilöt ja painopisteenä Ylä-Savoon tulleet kiintiöpakolaiset. Kiintiöpakolaisten perheillä ja erityisesti äideillä on ollut iso merkitys lasten ja nuorten toimintaan mukaan saamiseksi. Tavoitteena on ollut, ettei koti estä tai painosta nuorta jäämään liikuntaharrastusten ulkopuolelle. Hanke on puhuttanut kaikenikäisiä kuntalaisia. Yksi sen keskeisistä tavoitteista on ollut kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden vuorovaikutuksen edistäminen. (Topelius 17.2.2014.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Maahanmuuttoneuvonta on uusi palvelu Ylä-Savossa, joka aloitti toimintansa vuonna 2012. Saman vuoden lopussa kävimme keskustelemassa Ylä-Savon maahanmuuttajaneuvoja Kaja Rahkeman ja pakolaisohjaaja Tiina Miettisen kanssa, ja heiltä saimme useita ideoita opinnäytetyön aiheeksi. Näistä ideoista valitsimme aiheeksi maahanmuuttajien kotoutumisen lisälmeen. Toimeksiantajan mielestä tällaiselle tutkimukselle on tarvetta, koska olisi tärkeää saada tietää kuinka erilaiset palvelut ovat maahanmuuttajien kohdalla toimineet, ja missä olisi kehitettävää. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole lisälmessä aikaisemmin tehty. Tarkoituksena oli kerätä tutkimusaineisto haastattelemalla tai kyselylomakkeilla.

Opinnäytetyön idean esittämisen jälkeen rajasimme aiheitamme maahanmuuttajista maahanmuuttajaperheisiin, joissa on alaikäisiä lapsia. Tämä auttoi meitä löytämään keinoja kohderyhmän saavuttamiseen. Tiedustelimme alustavasti lisälmen päivähoiton johtajalta, minkä verran maahanmuuttajaperheiden lapsia on kaupungin päivähoitossa. Kyselyn mukaan heitä oli yli kymmenen, ja pidimme sitä riittävänä tutkimuksen toteuttamiseksi. Toukokuussa 2013 pidimme yhteisen palaverin, johon osallistui meidän lisäksi opinnäytetyön sisällönohjaaja, maahanmuuttoneuvoja ja päivähoiton johtaja. Päivähoito on keskeinen osa lapsiperheiden elämää, joten maahanmuuttajaperheiden kokemukset päivähoitosta nousivat tärkeäksi osaksi tutkimustamme. Toimeksiantajiamme ovat lisälmen kaupungin elinvoimapalvelujen maahanmuuttoneuvonta ja lasten päivähoitopalvelut.

Työn tavoitteena on tuottaa tietoa palveluiden toimivuudesta ja mahdollisista kehittämiskohteista kaikille työssään maahanmuuttajia kohtaaville, erityisesti päivähoitolle ja maahanmuuttoneuvonnalle. Tutkimuksen tuloksista hyötyvät kaikki maahanmuuttajia työssään kohtaavat: sosiaali- ja terveystyö, työllisyys- ja koulutuspalvelut, kolmas sektori ja seurakunta. Työn tarkoitus on selvittää, mitkä asiat vaikuttavat maahanmuuttajaperheen integroitumisessa uuteen kulttuuriin. Otamme selvää maahanmuuttajaperheiden kokemuksista taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kotoutumisesta lisälmeen.

Tutkimuksen avainsanat ovat maahanmuutto, kotoutuminen, akkulturaatio ja maahanmuuttajapalvelut. Työn teoriatieto pohjautuu näihin avainsanoihin.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1) Kuinka maahanmuuttajaperheiden taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kotoutuminen on edennyt lisäalassa?

- Millaiseksi maahanmuuttajat kokevat kulttuuri-identiteettinsä?
- Miten paljon maahanmuuttajat käyttävät suomen kieltä, ja kuinka hyväksi he kielitaitonsa kokevat?
- Millaiset ovat maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot lisäalassa?
- Millainen on maahanmuuttajien työllisyys- ja taloudellinen tilanne?
- Millaiseksi maahanmuuttajat kokevat asenneilmapiirin lisäalassa, ja ovatko he kokeneet tulleeensa syrjityksi?

2) Miten perheiden käyttämät palvelut ovat toimineet?

- Mitkä palvelut ovat olleet maahanmuuttajien mielestä toimivia?
- Mitkä palvelut ovat olleet maahanmuuttajien mielestä tarpeettomia tai puutteellisia?
- Millaisia palveluita kaivattaisiin lisää?

5.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Jotta voidaan puhua tutkimuksesta, tutkimuksen täytyy pohjautua teoriaan, olipa kyseessä laadullinen tai määrällinen tutkimus (Tuomi & Sarajärvi 2011, 19). Tutkimuksella on aina oltava jokin tarkoitus tai tehtävä. Tutkimuksen tarkoitus voi olla neljänlainen: kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Jokainen tutkimus voi sisältää näistä piirteistä yhden tai useammankin, ja ne voivat myös tutkimuksen edetessä muuttua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 133–134).

Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen analyysi ovat erotettavissa toisistaan, mutta ne eivät ole toistensa vastakohtia. Niitä voi myös soveltaa samassa tutkimuksessa ja analysoidessa samaa aineistoa. (Alasuutari 2011, 32.) Opinnäytetyössämme tehdään sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tutkimus. Piirteiltään tutkimuksemme on kuvaileva. Kyselylomakkeen taustatieto-osuudesta kokoamme kvantitatiivista aineistoa, jolla voimme kuvaila muun muassa vastaajien ikää, perhemuotoa sekä maahanmuuton syytä ja ajankoh-
taa. Tutkimuksessa painotamme enemmän sen kvalitatiivista puolta – käytämme avoimia kysymyksiä saadaksemme syvällistä tietoa perheen kotoutumisesta. Tutkimme ihmisten kokemuksia ja etsimme uusia näkökulmia, ja tuomme esille mahdollisia kehittämiskohteita. Suomen kielessä laadullisesta tutkimuksesta käytetään usein termejä ”ymmärtävä” sekä ”ihmistutkimus” (Tuomi & Sarajärvi 2011, 23). Kvalitatiivisen tutkimuksen

lähtökohtana on kuvata todellista elämää, joka voi olla moninaista. Tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman laajasti. (Hirsjärvi ym. 2007, 157.) Vaikka usein toisin esitetäänkin, kvalitatiivinen tutkimus ei välttämättä tarkoita läheistä kontaktia tutkittaviin (Hirsjärvi ym. 2007, 188–189).

Aineistonkeruumenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleensä haastattelua, kyselyä, havainnointia tai erilaisiin dokumentteihin perustuvaa tietoa. Näitä voidaan käyttää vaihtoehtoisina, rinnakkain tai yhdisteltynä riippuen tutkittavasta ongelmasta ja tutkimusresursseista. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 71.) Kohdejoukko valitaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotosta käyttäen. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Päädyimme käyttämään tutkimusmenetelmänä haastattelujen sijaan puolistrukturoitua kyselylomaketta. Ajattelimme, että joistakin teemoista puhuminen ulkopuoliselle ihmiselle voisi olla ryhmähaastatteluissa vaikeaa. Aikataulullisesti olisi ollut vaikea järjestää useita haastattelutilanteita, joiden ajankohta olisi ollut kaikille osallistujille suotuisa. Olisimme tarvinneet tulkin ainakin viron ja venäjän kielisiin keskusteluihin.

Jaoimme lokakuussa 2013 päiväkoteihin sähköpostilla esitietolomakkeet tutkimuksettamme (liite 1) englannin, suomen, venäjän ja viron kielillä. Esitieto- ja kyselylomakkeen käännöstyön teimme itse englanniksi ja maahanmuuttoneuvoja venäjäksi ja viroksi. Esitietolomakkeessa kerroimme itsestämme, tutkimuksen sisällöstä ja käytännön toteutuksesta. Pyysimme päiväkodin henkilökuntaa jakamaan sen perheille. Postitettavan kyselyn ongelmana voi olla pieni vastausprosentti. Kun lomake jaetaan jonkin organisaation tai yhteisön välityksellä, vastausprosentti on yleensä ollut tavanomaista korkeampi. (Hirsjärvi ym. 2007, 191). Esitietolomakkeessa oli palautettava osio, johon halukkaat osallistujat merkitsivät kyselyn kielen ja palauttivat sen takaisin päiväkoteihin. Päiväkoodeista lomakkeet palautuivat sisäisessä postissa päivähoidon johtajalle ja sen jälkeen meille. Näin saimme tietää, montako kyselylomaketta ja millä kielellä kuhunkin päiväkotiin tulee toimittaa.

Jatkoimme esitietolomakkeen palautusaikaa marraskuusta joulukuuhun, koska niitä palautui vain muutamia. Soitimme myös joihinkin päiväkoteihin varmistaaksemme, ovatko perheet saaneet lomakkeet ja lähetimme ne tarvittaessa uudelleen. Saimme apua perheiden tavoittamiseen myös maahanmuuttoneuvajalta. Tieto kaikista tutkimukseen osallistuvista perheistä oli meillä selvillä tammikuussa 2014. Esitietolomakkeen palautti 13 perhettä, jotka saavutimme kahdeksan kunnallisen päiväkodin ja yhden yksityisen päiväkodin kautta. Jaoimme perheille viisi suomenkielistä, kuusi venäjänkielistä, yhden

vironkielisen ja yhden englanninkielisen lomakkeen. Osa koki kielitaitonsa riittäväksi vastaamaan suomen kielellä.

Menetelmänä kysely on tehokas, koska kysely tarvitsee tehdä vain kerran. Hyvän lomakkeen tekeminen vie kuitenkin paljon aikaa ja vaatii kyselyn tekijältä monenlaista tietoa ja taitoja. (Hirsjärvi ym. 2007, 190). Kyselyn muoto vaihtelee sen mukaan, mihin tarkoitukseen ja mille kohderyhmälle se tehdään. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa tulee olla tarkka, koska kysymykset muodostavat perustan onnistuneelle tutkimukselle. Kysymysten muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin, koska jos vastaaja ei ymmärrä kysymystä samalla tavoin kuin tutkija, tulokset vääristyvät. Sanamuotojen muodostamisessa täytyy olla tarkka, niiden ei tule olla häilyviä tai epämääräisiä. Kysymysten täytyy myös olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Kysymyksiä lähdetään tekemään tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma huomioiden. (Valli 2010, 103–104.).

Yleensä kyselylomake alkaa taustakysymyksillä: kysytään esimerkiksi ikää, sukupuolta ja koulutusta. Ne toimivat samanaikaisesti virittelykysymyksinä varsinaiseen aiheeseen. Taustakysymykset toimivat usein selittävinä muuttujina, eli tutkittavaa asiaa tarkastellaan niiden suhteen. Voidaan esimerkiksi selvittää sukupuolen vaikutusta sosiaalisuuteen, siis miten naiset ja miehet eroavat tutkittavan ominaisuuden mukaan. (Valli 2010, 104.) Lomakkeen pituutta on hyvä miettiä huolellisesti. Vastaaja saattaa jättää vastamatta liian pitkään lomakkeeseen. Lomakkeen maksimipituus vaihtelee kohderyhmän mukaan. Täytyy ottaa huomioon esimerkiksi vastaajien lukutaito, kyselyn aihealue ja sen merkitys vastaajalle vaikuttavat kyselyyn osallistumiseen. (Valli 2010, 105.)

Aloimme miettiä kyselylomakkeen kysymyksiä tutkimuskysymystemme pohjalta. Kyselylomakkeessa käytimme sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Lomakkeen rungossa otimme huomioon kyselyn loogisen etenemisen. Kysely alkoi taustatieto-osuudella, jonka jälkeen kysymykset oli jaettu aiheittain. Kahdessa ensimmäisessä osiossa kysyttiin sosiaalisesta elämästä ja kielitaidosta sekä suomalaisen kulttuuriin ja yhteiskuntaan kuulumisesta. Nämä kaksi osa-aluetta liittyvät sosiaaliseen ja kulttuuriseen kotoutumiseen. Tämän jälkeen kysyttiin erilaisten palveluiden käytöstä: päivähoidosta, maahanmuuttoneuvonnasta, neuvolasta, muista terveyspalveluista ja peruskoulusta. Kysyimme palvelujen toimivuudesta, kuten mitä kehittämistä palveluissa on. Tiedustelimme myös hyviä ja huonoja kokemuksia, onko henkilö saanut palvelun käytössä tulkin apua ja onko henkilön oma kulttuuri huomioitu palvelussa. Taloudellista kotoutumista selvitettiin kahdessa viimeisessä osiossa, joissa kysyttiin perheen taloudellisesta tilanteesta sekä ko-

kemuksia Kelasta, TE-toimistosta ja sosiaalitoimistosta. Kyselyn lopussa oli vielä kohta, johon vastaajat saivat vapaasti kertoa elämästään ja ajatuksistaan. Suomenkielinen kyselylomake on opinnäytetyön liitteenä 2.

5.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä. Yksittäisessä tutkimuksessa täytyy arvioida tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista, mutta tutkimusta arvioidaan aina kokonaisuutena, jossa painottuu sen johdonmukaisuus. Laadullisen tutkimuksen alueella on kritisoitu validiteetti ja reliabiliteetti-käsitteitä, koska ne vastaavat lähinnä vain määrällisen tutkimuksen tarpeisiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden ongelmallisuutta lisäävät käsitteiden suomentamisen vaikeus, erilaiset käännökset sekä eri henkilöiden erilaiset tulkinnat (Sarajärvi & Tuomi 2011, 134–140.) Luotettavuuden kriteerit laadullisessa tutkimuksessa englanninkielisin termein ovat: *credibility*, *transferability*, *dependability* ja *confirmability*. Suomentuksena *credibility* voi olla joko uskottavuus tai vastavuus. *Transferability* eli siirrettävyys suomentuksena on tutkijoiden mukaan yhdenmukaisin. *Dependability* tarkoittaa luotettavuutta, tutkimustilanteen arviointia, varmuutta ja riippuvuutta. *Confirmability* on suomentettu vakiintuneisuutena, vahvistettavuutena ja vahvistuvuutena. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 138–139.)

Haimme tutkimuslupaa opinnäytetyöllemme Iisalmen kaupungin sivistyspalvelukeskuksesta syksyllä 2013 ennen tutkimustyön aloittamista. Koulutuslautakunta myönsi luvan sillä edellytyksellä, että päivähoiton lupa- ja salassapitosäännökset toteutuvat. Ennen tutkimuksen aloittamista teimme myös ohjaus- ja hankkeistamissopimuksen. Omassa tutkimuksessa olemme pyrkineet luotettavuuteen toteuttamalla kirjalliset kyselyt niin, etteivät kysymykset ole johdattavia. Vastaukset on käytävä läpi huolella, ettei väärinymmärryksiä tule. Saatuamme tutkimuksen hyväksytyksi, hävitämme tutkimusaineiston asianmukaisesti. Raportissa pidämme vastaajien tunnistetiedot vähäisinä: emme mainitse kyselyyn osallistujien nimiä tai lasten päivähoitopaikkaa. Tutkimukseen osallistuneita ei voida raportin perusteella tunnistaa.

Postikyselyssä ongelmana voi olla avointen vastausten niukkasuus. Laadullisessa tutkimuksessa vastaamattomuus ei ole yleistettävyyden kannalta ongelma, mutta jos aineisto jää niukaksi, se ei välttämättä kerro mitään tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 74.) Kyselytutkimuksessa ei voida myöskään varmistua siitä, vastaavatko

osallistujat rehellisesti ja huolellisesti kyselyyn, ja ovatko he perillä aiheesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 190–191.) Omassa tutkimuksessamme etuna oli se, että kyselyyn osallistujat ilmaisivat halukkuutensa osallistua kyselyyn ennen kyselyn antamista heille ja aihe liittyi heidän elämäänsä. Jaetuista 13 kyselyistä saimme takaisin 10, mitä pidimme riittävänä tutkimuksen toteuttamiseksi. Palautuneista kyselyistä viisi oli suomeksi, neljä venäjäksi ja yksi englanniksi. Vastauskieli ei välttämättä ollut sama kuin vastaajan lähtömaa.

5.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Käytimme tutkimuksen aineiston käsittelemisessä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin avulla tutkittavasta ilmiöstä on tarkoitus saada kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 103). Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen: aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108.)

Pelkistämisessä tutkimuksen aineistosta poistetaan epäolennainen tieto. Se voi olla tiedon tiivistämistä tai jakamista osiin. Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineiston pelkistetyt ilmaukset käydään läpi huolellisesti ja aineistosta etsitään käsitteitä joissa kuvataan samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi ja nimetään käsitteellä, joka kuvaa luokan sisältöä. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valitun tiedon perusteella tehdään teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa jatketaan alkuperäisinformaation käyttämistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109–111.) Sisällönanalyysissä korostimme merkittäviä kotoutumiseen liittyviä asioita. Teimme alkuperäisilmauksista pelkistetyt ilmaisut ja jaoin ne alaluokkiin, yläluokkiin ja pääluokkaan (Taulukko 1). Katso liite 3: Päivähoidon pelkistetyt ilmaisut ja ryhmittely.

6 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseen osallistuneet perheet olivat tulleet lisälmeen vuosina 1998 – 2013. Yhtä lukuun ottamatta kaikille maahanmuuttajavanhemmille lisälmi oli ensimmäinen asuin-kaupunki Suomessa. Vastaajien ikäjakauma on 25—41 vuotta ja jokaisessa perheessä oli yhdestä kolmeen 0—12-vuotiasta lasta. Osa lapsista on syntynyt lähtömaassa ja osa Suomessa. Yhteensä perheissä oli 19 lasta. Neljässä perheessä molemmat vanhemmat olivat maahanmuuttajia ja kuudessa perheessä toinen vanhemmista. Lähes kaikissa perhemuotona oli ydinperhe. Venäjä oli vastaajien yleisin lähtömaa (kuvio 3).

KUVIO 3. Vastaajien lähtömaa

6.1 Kulttuurinen kotoutuminen

Seuraavissa luvuissa keroomme, miten kotoutumisen eri osa-alueet tulivat esille kyselylomakkeista. Havainnollistamme tuloksia käyttämällä suoria lainauksia vastaajilta. Osa lainauksista oli suomeksi ja osa on suomennettu.

Täällä on kaunista, turvallista, rauhallista.

Kuudessa tapauksessa maahanmuuttajat olivat tulleet lissalmeen työ- tai harjoittelupaikan vuoksi. Perhe oli joko muuttanut yhdessä lähtömaasta tai toinen vanhemmista oli tullut Suomeen ja tavannut sitten suomalaisen puolisonsa. Neljässä tapauksessa muuton syynä olivat perhesuhteet: vastaaja oli tavannut suomalaisen puolison ja muuttanut hänen mukanaan, tai maahanmuuttajavanhemmista toisen sukujuuret olivat lähtöisin Suomesta. Moni perhe oli hankkinut tietoa lissalmesta internetistä ennen muuttoa.

lissalmi koettiin vastaajien keskuudessa rauhalliseksi ja hyväksi asuinympäristöksi, hyvien ulkoilu- ja liikuntamahdollisuuksien kaupungiksi. Hyvinä puolina mainittiin se, että kaupat, päiväkotit sekä harrastukset ovat kotia lähellä ja, että luonto ja harrastukset tarjoavat mahdollisuuksia koko perheelle. Kaupungin kirjasto, lapsille järjestettävät urheilutapahtumat, museokäynnit ja näyttelyt mainittiin mieleisiksi. lissalmen www-sivut koettiin hyväksi tiedonlähteeksi niiden keskuudessa, joilla oli riittävä kielitaito. Heikommin suomea taitavilla oli vaikeuksia harrastuksen löytämisessä lapselle ja siihen kaivattiin apua. Yksi vastaajista sanoi kaipaavansa vielä monipuolisempaa kulttuurielämää.

Kun 7 v. sitten meillä ei ollut mitään tietoa eikä apua, oli hankala aloittaa uusi elämä Suomessa.

Perheissä, joissa molemmat vanhemmat olivat vieraasta kulttuurista, maahanmuuton alkuvaihe oli koettu usein haastavana. Uuden kulttuurin keskellä kielitaidottomana on tietämätön siitä, mitä apua ja mistä on saatavilla ja mihin on oikeutettu. Kaikkien vastaajien mielestä Suomeen ja lissalmeen muuttaminen on tuonut elämään positiivisia asioita ja asiat ovat järjestyneet täällä suurimmaksi osaksi hyvin. Monelle perheelle on syntynyt lapsi, kuusi maahanmuuttajavanhempaa oli hankkinut koulutuksen lissalnessa tai opiskeli parhaillaan. Monet kertoivat erittäin tärkeäksi sen, että lapsi on tyytyväinen. On hyvä että lapsella on ikätovereita suomalaisista lapsista, jolloin suomen kielen taito kehittyy.

Jos näytät erilaiselta se voi olla vaikeaa.

lissalmelaista kantaväestöä kuvailtiin huomaavaiseksi, avuliaaksi, onnelliseksi, ystävälliseksi ja positiiviseksi. Suurin osa tunsi itsensä hyvin tervetulleeksi ja integroituneeksi uudella asuinpaikkakunnallaan. Vastaajat olivat kokeneet syrjintää vain vähän tai eivät lainkaan. lissalmelaisten asenteista sanottiin, että asenteissa on havaittu pientä varauksellisuutta. Käytännössä rasismi ei vastaajien mukaan näy, vaikka asenne saattaakin osalla ihmisistä olla hyvinkin maahanmuuttovastainen. Suurinta osaa lissalmelaisista pidettiin kuitenkin vastaanottavaisena ja suvaitsevaisena. Syrjinnän todettiin kohdistuvan

enemmän erottuviin ryhmiin: mainittiin muun muassa, että valkoiset ja kristityt hyväksyttiin paremmin, kuin esimerkiksi tummaihoiset tai venäläiset. Syrjintäkokemukset liittyivät maahantulon alkuvaiheessa sivullisten kommentteihin ”työpaikkojen viemisestä” ja epätasa-arvosta kohtelusta työnhakutilanteessa ja lääkärin vastaanotolla. Yksi vastaaja toi esille, että he itse maahanmuuttajana ymmärtävät suomalaisten suhtautumisen johtuvan tietämättömyydestä vierasta kulttuuria kohtaan. Lapset koettiin vastaanotetuiksi erityisen hyvin.

Kaipaamme energisyyttä joka näyttää puuttuvan monista suomen kaupungeista.

Huonoina puolina lisäalnessa pidettiin sen syrjäistä sijaintia, ikääntynyttä väestöä ja kaupunkikuvan tunnelmallisuuden puutetta. Luonnollisesti harmitusta aiheutti myös Suomen etäisyys lähtömaahan nähden. Kahviloihin ja ravintoloihin kaivattiin myös piristystä ja yksi vastaaja sanoi kokemusten niistä olevan aina pettymys. Laadukkaita suomen kielen kursseja kaivattiin lisää, ja joku mainitsi monen maahanmuuttajan pitävän Kuopion tarjontaa parempana. Maahanmuuttajille suunnattuihin kerhoihin tai tapahtumiin oli osallistunut kymmenestä vastaajasta neljä, kielikursseille seitsemän.

6.2 Sosiaalinen kotoutuminen

Paremmiin integroitu kuin monet turkulaiset lisäalnessa.

Edellä mainittu suora lainaus on erään vastaajan kertomaa. Tästä sitaatista muodostui opinnäytetyömme nimi, koska mielestämme se kuvaa onnistunutta kotoutumista hyvin. Lainauksen perusteella uuteen paikkaan kotoutuminen ei välttämättä riipu siitä, kuinka kaukaa on muuttanut.

Tutkimuksestamme ilmeni, että kielitaidon kehittämisellä ja sosiaalisilla verkostoilla on vaikutusta toisiinsa. Yksi vastaajista kaipasi suomalaisia ikätovereita. Kantaväestön kanssa verkostoituminen edistää suomenkielentaitoa ja kulttuurin oppimista jotka vaikuttavat positiivisesti kotoutumiseen. Kielitaito edistää siis sosiaalisten suhteiden kehittymistä, joka puolestaan kartuttaa kielitaitoa.

Koska ihmisen hyvinvointi on hänen omassa kädessä.

Perheissä oli eroja siinä, olivatko heidän lähipiirin ystävät enimmäkseen kantasuomalaisia, omasta tai muista kulttuureista. Pääsääntöisesti perheissä, joissa toinen vanhemmista oli suomalainen, ystäväpiiri koostui enimmäkseen suomalaisista. Liittyminen suomalaiseen sukuun ja perheeseen puolison kautta mainittiin hyvänä asiana. Vastaavasti maahanmuuttajavanhempien perheissä ystävät olivat heidän omasta kulttuuristaan, varsinkin jos perheellä oli entuudestaan sukua Suomessa. Monet vastaajat kertoivat, että ystävät ovat erittäin tärkeä osa sosiaalista verkostoa ja he tapaavat viikoittain. Yksi vastaaja mainitsi positiivisena asiana myös hyvät naapurit. Arkia ja vapaa-aikaa vietetään mielellään ystävien kanssa saunomalla, kahvikutsuilla ja keskustelemalla. Omaan kulttuuriin kuuluvien kanssa tärkeänä pidettiin kokemusten vaihtamista eri asioista.

Kaikissa perheissä kotikielenä käytettiin molemman vanhemman äidinkieltä, jotta lapset oppisivat molemmat kielet. Kolmessa perheessä vanhemmat puhuivat lisäksi keskenään englantia. Eräs vastaaja kertoi, että englannin kielellä pärjää lisäalassa erinomaisesti ja sitä puhuen tutustuu myös muiden kulttuurien ihmisiin. Jos perhe oli tullut lisäalmeen työn perusteella, oman kulttuurin väestöön ei ollut vielä ehditty luomaan kontakteja. Yksi vastaaja harmitteli sitä, että lisäalassa ei saa käyttää tarpeeksi omaa äidinkieltään. Eräs maahanmuuttajavanhempi toivoi lisäalmeen monikulttuurisuuskeskusta. Tällainen vertaistuen paikka vastaisi varmasti monenlaisiin maahanmuuttajien kohtaamiin haasteisiin.

Vieraasta kulttuurista tulleet perheet pitivät yhteyttä kotimaansa sukulaisiin ja ystäviin internetin, Skypein ja puhelimen välityksellä, ja osa vieraili toistensa luona puolin ja toisin. Kysymme kohderyhmältä, millaisia eroja auttamisessa ja avun pyytämisessä he ovat huomanneet suomalaisen ja oman kulttuurinsa välillä. Useimmat olivat sitä mieltä, että omien lähimmäisten apu on riittävää ja on luontevampaa pyytää apua tutuilta kuin tuntemattomilta. Vastaajista kukaan ei maininnut saaneensa taloudellista apua sosiaalitoimistosta tai seurakunnalta. Kävi myös ilmi, että venäläisessä kulttuurissa sukulaiset tarjoavat apua kysymättä, mutta Suomessa sitä pitää itse vaatia. Lähipiirin apu oli lastenhoitoa, taloudellista tukea ja neuvoa erilaisiin arjen ongelmiin. Joku vastaaja kertoi, että kirjoista ja netistä löytyy hyvin apua perhe-elämään.

6.3 Taloudellinen kotoutuminen

Työn saaminen on myös olennainen osa kotoutumista. Työ on myös sosiaalinen asia, koska työpaikalla ollaan tekemisissä toisten ihmisten kanssa. Kaikissa kyselyyn vastanneissa perheissä vähintään toinen vanhemmista oli työssäkäyvä. Kaikki kokivat tulonsa

riittävän suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen. Lähes kaikki maahanmuuttajat toivat ilmi, että Suomessa on hyvä elintaso ja että sosiaalietuudet ovat riittävän suuret. Taloudellinen toimeentulo on turvattu kaikille ihmisille paremmin kuin monessa muussa maassa. Suomen palkkatason kerrottiin houkuttelevan ulkomaalaisia, ja eräs perhe kertoi, että heidän lähipiirinsä kotimaassa kyselee paljon Suomesta ja monet olisivat kiinnostuneita tulemaan Suomeen.

Näyttää epätodennäköiseltä, että pystyn koskaan löytämään tarkoituksenmukaista, tyydyttävää työtä lisalmesta.

Vanhemmat, jotka olivat tulleet Suomeen työn perässä, vaikuttivat tyytyväisimmiltä työllisyystilanteeseen. Kuitenkin osa vastaajista piti lisalmen työllisyystilannetta huonona ja koulutustarjontaa vähäisenä. Kuusi maahanmuuttajavanhempaa oli hankkinut koulutuksen lisalmessa tai opiskeli parhaillaan. Lähtömaassa korkeakoulutuksen hankkinut harmitteli sitä, että koulutusta on hankala sovittaa yhteen suomalaisten tutkintojen kanssa. Hän koki koulutusta vastaavan ja itselle merkityksellisen työn löytämisen lisalmesta erittäin haasteellisenä. Tämän vuoksi perhe piti mahdollisena paikkakunnalta pois muuttoa. Yksi vastaajista oli kokenut syrjintää työnhakutilanteessa:

Hakiessani erästä työpaikkaa lisalmessa vastaanottovirkailija käännutti melkein heti ovelta takaisin ja antoi heti ymmärtää, että virolaiset ei tervetulleita. Halusivat siis kantasuomalaisen työntekijän ilman perusteluja.

6.4 Kokemukset perheiden käyttämisestä palveluista

Pidämme opettajista, toiminnasta ja muusta.

Muutamassa perheessä oli peruskouluikäinen lapsi. Tutkimuksemme perusteella peruskoulu tukee lasta uuteen yhteiskuntaan integroitumisessa ja osittain myös oman etnisen alkuperän säilyttämisessä. Perusopetuksen laatuun ja koulun toimintaan oltiin hyvin tyytyväisiä. Erityisesti sillä oli suuri merkitys, että kaksikielisille lapsille tarjottiin suomen kielen ja joissain tapauksissa oman toisen kielen lisäopetusta sekä ortodoksi-uskonnon opetusta. Yhteistyö opettajien kanssa koettiin toimivaksi ja perheet olivat käyttäneet tarpeen vaatiessa tulkia asioidessaan koululla. Vanhempien yhteistyö koulun kanssa koettiin myös omaa kotoutumista edistävänä kielen oppimisen kannalta. Kokemus pienessä kyläkoulussa opiskelemisesta oli yhdelle perheelle todella mieluisa, ja he olivat todel-

la tyytyväisiä sen rauhalliseen ilmapiiriin. Vanhemmat harmittelivat kyläkoulujen lakkauttamista. Yhdellä perheellä oli negatiivinen kokemus siitä, että lasta oli opetettu aluksi muusta luokasta erillään avustajan kanssa. Tällaisissa tilanteissa olisi hyvä varmistaa että vanhemmat ovat ymmärtäneet, miksi eriyttäminen on lapselle parhaaksi.

Viranomaisten pitää olla selvillä siitä, millä statuksella ihminen on maassa ja mihin se oikeuttaa.

Etenkin perheissä, joissa molemmat vanhemmat olivat ulkomaalaistaustaisia, sosiaalietuuksien palvelujärjestelmä näyttäytyi monimutkaisena ja vaikeasti ymmärrettävänä. Selkeyttä kaivattiin etenkin lomakkeiden täyttämiseen ja palveluntarjonnan jäsennykseen. Jos maahanmuuttajalla ei ollut suomalaista puolisoa apunaan, oli ollut hyvin vaikea ymmärtää, mitä apua ja tukea perheen on mahdollista saada ja mistä niitä olisi voinut hakea. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että virastoissa palvelu on ystävällistä. Lomakkeiden määrää ja asioiden hidasta etenemistä pidettiin negatiivisena. Lähes kaikkien vastaajien mielestä käsittelyajat sosiaalietuuksissa olivat turhan pitkiä, ja ne vaikuttivat tukien varassa elävien perheiden taloudelliseen selviytymiseen.

Joissain tilanteissa henkilö tunsu joutuneensa kärsimään työntekijän virheistä. Henkilö oli esimerkiksi aloittanut työkokeilun, johon hänellä ei lopulta ollutkaan oikeutta, koska työntekijällä ei ollut ajantasaista tietoa maahanmuuttoon liittyvistä lupa-asioista. Toisessa tapauksessa työnantaja oli tehnyt liian lyhyen työsopimuksen, koska hänellä ei ollut tietoa työnteon ja sosiaaliturvan yhteydestä. Tämä aiheutti ongelmia oleskelulupiin, joka puolestaan viivästytti suomalaisen sosiaaliturvan saamista. Molemmissa tapauksissa tukien takaisinperintä tai tulojen äkillinen katkeaminen heikensi perheen taloudellista selviämistä.

Ajatellen kaikkia maahanmuuttajia koskevia palveluita, tutkimuksen perusteella kotoutumisen kannalta erittäin tärkeäksi tekijäksi nousi kaikkien viranomaisten ja toimijoiden ajantasainen tieto maahanmuuttoa koskevista laeista ja lupa-asioista, esimerkiksi oleskeluluvista ja ulkomaan ajokorteista. Tärkeää on ottaa asiakkaan etu huomioon joka tilanteessa, ja kertoa mitkä toimenpiteet ovat mahdollisia ja ennen kaikkea mitä muutoksia etuuksiin se aiheuttaa. Tärkeä asia on myös asiakkaan ymmärtämisen varmistaminen. Suurin osa vastaajista ei ollut koskaan käyttänyt tulkkia Kelassa tai TE-toimistossa asioidessaan. Osa tunsu pärjäävänsä heikommallakin suomen kielellä ja englantia osaatvat olivat hyvillään erinomaisesta englanninkielisestä palvelusta. Osa olisi toivonut että tulkkia tarjottaisiin kaikissa tapauksissa etenkin viron ja venäjän kielillä.

Terveys työntekijät ovat asialliset ja avuliita

Tutkimuksessamme kysyimme vastaajilta, millaisia kokemuksia heillä on neuvolasta sekä muista terveystalvveluista. Terveystenhuoltopalveluihin oltiin yleisesti tyytyväisiä ja terveystenhuolto koettiin laadukkaaksi ja monipuoliseksi. Mainittiin muun muassa työntekijöiden positiivisuus sekä sujuva ja avoin yhteistyö terveystenhuollon työntekijöiden kanssa. Suurin osa mainitsi, ettei heidän kulttuuriaan ole lääkäriin tai hoitajan vastaanotolla erityisesti huomioitu eikä sille ole tarvekaan, vaan pääasia on hoidon saaminen. Suurin osa oli saanut vastaanotoilla tasavertaista kohtelua. On tärkeää, ettei maahanmuuttajiin suhtauduta eri tavalla, mutta erilaisuutta on kuitenkin kunnioitettava. Yksi vastaajista oli kokenut lääkäritä epäasiallista kohtelua:

Kerran eräs lääkäri huuti kaiken korvaan kun ei tajunnut että vaikka olenkin virolainen, kuulo ei ole huono. Lääkäri luuli etten ymmärrä normaalia puhetta.

Erityisesti mainittiin työterveyshuollon sekä lasten hammashoidon toimivuus. Aikojen varaamisessa moni sanoi selviävänsä itsenäisesti tai tarvittaessa puolison tuella. Terveystenhuollon työntekijöiden englannin kielen taitoa myös kehattiin. Joku vastaajista kertoi tarvitsevansa paljon apua ajanvaraamisessa. Tällaiset sosiaaliset tilanteet ovat tärkeitä suomen kielen oppimisen kannalta, ja se vaatii myös työntekijältä pitkäjänteisyyttä ja selkokielen käyttöä. Työntekijän on tärkeä varmistaa asiakkaan ymmärtäminen. Yksi kyselyyn vastaajista ihmetteli sitä, miksi ennen lääkäritä pääsyä täytyy käydä hoitajan vastaanotolla ja miksi hoitaja tekee ratkaisuja hoidon suhteen. Tällöinkin on hyvä auttaa asiakasta ymmärtämään, miksi toimitaan jollain tietyllä tavalla, ettei hän jää epä-tietoiseksi ja koe tulleen väärinymmärretyksi.

Olemme huomanneet, että tulkkeja tarjotaan harvoin, tarvitsemme niitä tai emme.

Varmistaakseen asiakkaan ymmärtäminen, olisi hyvä käyttää tulkin apua, jos tilanne sitä vaatii. Jotkut kyselyyn vastanneista olivat käyttäneet puolisoaan tulkkina. Kyselyyn vastanneista yksi oli käyttänyt tulkkia neuvolassa ja muissa terveystenhuollon palvelussa. Suurin osa mainitsi, ettei tulkille ole tarvetta, mutta yksi vastaajista koki tulkkipalveluja tarjottavan liian harvoin. Joku vastanneista kertoi olevansa tyytyväinen venäjänkielisen lääkäriin saatavuuteen.

Kaksi vastaajaa oli kokenut lapsen kanssa päivystyksessä odottamisen epämiellyttäväksi, ja toisen mielestä ainoastaan lapsille tarkoitettu päivystys olisi tarpeellinen. Muutenkin monet vastaajat kokivat, että julkisen terveydenhuollon palveluihin on liian pitkät jonnnot. Yksityisistä palveluista sanottiin, että niitä on hyvin saatavilla, mutta kaikilla ei ole taloudellisesti mahdollista hyödyntää niitä.

Se on hyvä systeemi. Saa varmuutta, että kaikki on normaali.

Neuvolan yksi tärkeä tehtävä on vanhemmuuden tukeminen ja vastaajat olivat kokeneet sen positiivisena. Tärkeänä pidettiin lapsen kehityksen seuranta. Neuvolasta oli saatu apua myös harrastuksen löytämiseen lapselle. Neuvolasta oli saatu hyviä ohjeita lapsen kaksikielisyyden tukemiseen. On tärkeää, että lapsi oppii suomen kielen ja säilyttää myös perheen toisen äidinkielen ja jatkaa omaa kulttuuriperintöään. Jonkun vastaajan mukaan neuvolassa huomioitiin myös isät. Joidenkin mielestä näin ei ollut ja osa oli sitä mieltä, ettei sille ole tarvetta.

Yksi perhe kertoi, että neuvolassa oltiin kiinnostuneita perheen kulttuurista. On tärkeää osoittaa kiinnostusta ja kunnioitusta vierasta kulttuuria kohtaan ja arvostaa perheen yksilöllisiä valintoja. Kehitettävänä asiana neuvolassa pidettiin lastenlääkärin saatavuutta, jonka tapaamisia toivottiin useammin.

6.5 Kokemukset maahanmuuttoneuvonnasta

Otimme yhteyttä Kaja Rahkemaan ennen muuttoa ja kysyimme työllisyyspalveluista ja suomen kielen kursseista.

Tutkimuksemme tavoitteena oli myös saada selville, millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonnasta. Kyselyyn vastanneista yksi ei tiennyt maahanmuuttoneuvonnasta mitään. Olisi hyvä, että palvelua mainostettaisiin ja markkinoitaisiin tarpeeksi, jotta se tavoittaisi kaikki palvelua tarvitsevat. Huomasimme, että pidempään lisäalassa asuneet perheet eivät olleet käyttäneet palvelua, koska he tiesivät jo tämän alueen palveluista. Maahanmuuttoneuvonta aloitti toiminnan kaupungin palveluna alkuvuodesta 2012, jota ennen palvelu oli käytössä hankkeen kautta. Viisi vastaajaa oli käyttänyt palvelua ja yksi heistä oli ollut maahanmuuttoneuvojaan puhelin yhteydessä. Kolme vastaajaa oli saanut käyttää palvelua riittävästi, kaksi vastaajaa mielestään liian vähän ja toisen mielestä palvelu ei ollut sitä mitä hän oli hakenut.

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet olivat pääasiassa hyvin tyytyväisiä päiväkotihoitoon. Yksi vanhempi toi esille, että päiväkoti vastaa paremmin hänen lapsensa tarpeisiin kuin aiemmin kokeiltu perhepäivähoito. Useasti mainittiin lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä pidettiin yhtenä tärkeimmistä asioista. Lapsen viihtyminen päivähoidossa lisäsi vanhemman tyytyväisyyttä päivähoitoon. Luottamus hoitajiin, hyvä perushoito sekä selkeä päivärutiini lisäsivät tyytyväisyyttä. Sujuva yhteistyö työntekijöiden kanssa ja vanhempien kuuleminen — toisin sanoen hyvä kasvatuskumppanuus — koettiin onnistuneeksi.

Suomeen integroitumisessa päivähoito auttaa paljon, sillä se mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja sitä kautta sosiaalista aikuisia. Myös vanhemmat oppivat suomalaista kulttuuria ja suomalaisia tapoja kommunikoidessaan työntekijöiden kanssa ja osallistumalla yhteisiin tilaisuuksiin. Päiväkodin toimintaa pidettiin monipuolisena ja lapsen kehityksen eri osa-alueita tukevana. Päivähoidon kautta oli saatu tietoa lasten harrastusmahdollisuuksista. Lapsen toinen kulttuuri oli vastaajien mielestä hyvin huomioitu ja kaksikielisuutta kunnioitettu. Oli huomattu, että toiset lapset ovat kiinnostuneita vieraista kulttuureista. Yksi vastaaja mainitsi lapsen päiväkodissa vietetystä kulttuuripäivästä, joka oli hyvä kokemus. Vanhemmilta tuli toive, että ruokavalioon tuotaisiin makuja myös muista kulttuureista.

Ne vanhemmat, joista toinen oli suomalainen, kokivat suoriutuvansa keskusteluista henkilökunnan kanssa puolisonsa tuella. Päivittäinen suomen kielen käyttö työntekijöiden kanssa tuki vanhempien kielen kehitystä. Vain kaksi perhettä oli käyttänyt tulkin apua päivähoidon keskusteluissa. Kaikille ulkomaalaistaustaisille vanhemmille ei ollut tarjottu tulkin käyttömahdollisuutta, ja osa ajatteli, että se olisi ollut tarpeen.

Samanikäisten lasten seura tukee lasten sosiaalista kehitystä, mikä nousi tutkimuksemme kielen oppimisen lisäksi tärkeäksi asiaksi. Kehitettäviä asioita päivähoidossa vastaajien mielestä olivat ryhmäkokojen pienentäminen tai pienryhmätyöskentelyn suosiminen, jotta lapset saisivat kasvattajilta enemmän yksilöllistä huomiota. Pienryhmissä voitaisiin toteuttaa ikäryhmien mukaista yhteistoimintaa. Yhden perheen mielestä rajojen asettamisessa ja johdonmukaisten rangaistusten toteuttamisessa oli puutetta. Kiusaamisesta oli kokemusta yhdellä perheellä. Kysymyksessä oli konflikti kahden eri etniseen ryhmään kuuluvan maahanmuuttajalapsen välillä. Yhdessä perheessä tuotiin esille, että lapsen päiväkodin piha on pieni ja suojaamaton, muuten päiväkotien ympäristöön ja välineisiin oltiin tyytyväisiä.

6.7 Sinisen meren strategia

Koska tarkoituksena oli kerätä palautetta ja toimintaehdotuksia, käytimme apuna tässä sinisen meren strategian nelikenttää. Se on työkalu, joka motivoi toimijoita kehittämään työtään. (Kim & Mauborgne 2007, 57–58.) Kim & Mauborgne ovat kehittäneet Sinisen meren strategiaan neljä kysymystä:

1. Mitkä toimialalla selviöinä pidettävät tekijät tulisi poistaa?
2. Mitä tekijöitä tulisi supistaa selvästi alan normaalitasoon verrattuna?
3. Mitä tekijöitä tulisi korostaa selvästi enemmän kuin alalla on totuttu?
4. Mitä sellaisia tekijöitä tulisi luoda, joita alalla ei ole koskaan tarjottu?

(Kim & Mauborgne 2007, 51–52.)

Nelikenttä auttaa myös huomaamaan, keskittykö palvelu ainoastaan korostamiseen ja luomiseen, jolloin palvelut monimutkaistuvat. Nelikenttää on helppo ymmärtää ja sitoutua sen toimenpiteisiin. Nelikenttä on haasteellinen täyttää: toimijoiden on tutkittava perusteellisesti kaikkia kilpailutekijöitä ja kiinnitettävä huomiota tiedostamattomiin oletuksiin. (Kim & Mauborgne 2007, 57–58.) Sinisen meren strategian pohjalta voidaan ymmärtää, mitä asiakkaat tarvitsevat ja mihin asioihin tällä hetkellä kannattaa investoida (Kim & Mauborgne 2007, 47.)

Siirsimme analysoidun tutkimusaineiston pelkistetyt ilmaukset kahteen sinisen meren strategia-nelikenttään. Toinen nelikenttä (Taulukko 2) on koottu perheiden kokemuksista TE-toimistossa, Kelassa, Ylä-Savon maahanmuuttoneuvonnassa, perusopetuksessa, sosiaali- ja terveystalveissa sekä seurakunnan ja järjestöjen toiminnassa palveluiden käyttäjän näkökulmasta. Koska päivähoito osoittautui tutkimuksessamme merkittävimmäksi koko perheen kotoutumista ja hyvinvointia edistäväksi palveluksi, teimme päivähoidosta erillisen nelikentän ja kehittämissuositukset (Taulukko 3). Näiden nelikenttien avulla voimme selkeästi osoittaa, mitä asioita päivähoidon työntekijöiden sekä kaikkien maahanmuuttajien kanssa toimivien tulisi omassa toiminnassaan poistaa, supistaa, korostaa ja kehittää.

Seuraavaan nelikenttään olemme koonneet vastaajien kokemuksia edellä mainituista palveluista lisälnessä (Taulukko 2). Taulukko on laadittu Sinisen meren strategian mukaan. Taulukosta käy ilmi, mitä asioita täytyisi vahvistaa, luoda, vähentää tai poistaa jotta maahanmuuttajaperheiden kotoutumista tuettaisiin parhaalla mahdollisella tavalla.

<p>Vahvista jo olemassa olevia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • avoimuus ja positiivisuus • asiakkaan ennakkoluuloton ja tasavertainen kohtaaminen • asiakkaan etu ja ymmärtämisen varmistaminen • englanninkielinen palvelu • kiinnostus ja kunnioitus toista kulttuuria kohtaan • vanhemmuuden tukeminen ja molempien vanhemman huomioiminen neuvolassa • kattavat lisälmen ja Kelan www-sivut • asiantunteva maahanmuuttoneuvonta • monipuolinen kaupungin kirjasto • monipuoliset urheilu- ja ulkoilumahdollisuudet eri uskontojen opetus peruskoulussa • toisen kielen ja kulttuurin tukeminen peruskoulussa • kyläkoulut • suomenkielenkurssien tarjonta • monipuolinen ja laadukas terveydenhuolto • venäjän kielisen lääkärin saatavuus 	<p>Luo uutta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maahanmuuttoneuvonnasta tiedottaminen • lisää maahanmuuttoneuvojia • monikulttuurisuuskeskus • kulttuurielämän esille tuominen • harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen • tulkin tarjoaminen • selkeät ohjeet sosiaalipalveluista ja -etuuksista • neuvolalääkärin vastaanottoja useammin sekä lasten oma päivystys
<p>Vähennä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pitkät etuuksien käsittelyajat • perusopetuksessa luokasta erillään opettaminen • puolison käyttäminen tulkkina • julkisen terveydenhuollon pitkät jonot • asiakkaan epätietoisuus 	<p>Poista:</p> <ul style="list-style-type: none"> • epäasiallinen kohtelu • väärinkäsitykset • äkillinen tulojen katkeaminen • viranomaisten ja työnantajien ajantasaisen tiedon puute maahanmuuttaja-asioissa

TAULUKKO 2. Kokemuksia lisälmen palveluista (Nelikenttämalli Sinisen meren strategian mukaan)

Laadimme Sinisen meren strategian mukaan myös toisen nelikentän. Siihen olemme koonneet vastaajien kokemuksia päivähoidosta (Taulukko 3). Taulukosta käy ilmi, mitä asioita päivähoidossa olisi hyvä vahvistaa, luoda, vähentää tai poistaa jotta se tukisi koko perheen kotoutumista heidän omasta näkökulmastaan.

<p>Vahvista jo olemassa olevia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hyvä perushoito – mahdollisuus monipuoliseen tekemiseen – perheen kulttuurin ymmärtäminen – lapsen rohkaisu – sosiaalisten taitojen vahvistaminen – avoimuus – monikielisyyden tukeminen – molemman vanhemman kunnioitus – kasvatuksellinen tuki – luottamussuhde – suomalaisen kulttuurin oppiminen – lasten viihtyminen ja onnellisuus – sujuva kasvatuskumppanuus – elämykset – vanhempien osallistaminen 	<p>Luo uutta:</p> <ul style="list-style-type: none"> – monikulttuurisuutta ruokavalioon – pienryhmätyöskentely – kulttuuripäivän viettäminen – tulkin hyödyntäminen
<p>Vähennä:</p> <ul style="list-style-type: none"> – väärinkäsitykset – suuret ryhmäkoot – puolison käyttäminen tulkkina keskusteluissa 	<p>Poista:</p> <ul style="list-style-type: none"> – puutteet päiväkodin pihalla – kulttuurien välinen kiusaaminen

TAULUKKO 3. Kokemuksia päivähoidosta (Nelikenttämalli Sinisen meren strategian mukaan)

6.8 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä palveluista päättelemme, että yleensä monipuolisena koettu vapaa-ajantoiminta ei kuitenkaan saavuta kaikkia, varsinkaan jos perheessä on heikko suomen kielen taito. Selkeä opas siitä, mitä kaikkea lisäalnessa voi harrastaa kulttuurin ja liikunnan alueella olisi hyvä olla saatavilla myös venäjän, viron ja englannin kielillä. Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttoneuvonnan lisäresursseihin kannattaisi panostaa, koska maahanmuuttoneuvoja työskentelee koko Ylä-Savon alueella. Ainoastaan lisäalnessa asuu yli 300 maahanmuuttajaa ja heidän määränsä kasvaa tulevaisuudessa.

Hyvien suhteiden luominen ja ylläpitäminen vieraan kulttuurin ja valtaväestön välillä edellyttää molemminpuolista ymmärrystä. Sosiaaliset suhteet valtaväestön ja oman etnisen ryhmän sisällä vaikuttavat maahanmuuttajan kotoutumiseen ja hyvinvointiin. Lisäalnessa voisi esimerkiksi olla palvelu, joka auttaisi maahanmuuttajaväestön ja suomalaisten keskinäistä verkostoitumista. Lisäalnessa asuville kiintiöpakolaisille on järjestetty ys-

tävätoimintaa Suomen Punaisen Ristin kautta. Tätä toimintaa voisi esimerkiksi laajentaa siten, että se koskisi myös muita maahanmuuttajia. Verkostoituminen itsenäisesti ei ole välttämättä aina helppoa, jos maahanmuuttaja on luonteeltaan ujo, eikä hänellä ole työtä tai opiskelupaikkaa ja kielitaito on heikko. Suomalaisten kontaktien puuttuessa maahanmuuttaja saattaa puhua pääosin vain omaa äidinkieltään. Ilman kielitaitoa ja sosiaalisia suhteita maahanmuuttaja voi syrjäytyä ja jäädä palveluiden ulkopuolelle. Olisi tärkeää, että samaan kulttuuriin kuuluvat voisivat tavata toisiaan esimerkiksi perheille suunnatuissa kerhoissa ja sitten käyttää enemmän omaa äidinkieltään. Samalla voisi olla myös toimintaa lapsille, jolloin lapsetkin saisivat käyttää omaa äidinkieltään toisten lasten kanssa.

Vanhemmuuden jakamisessa on kulttuurieroja, joista neuvolassa olisi hyvä olla tietoisia. Jokaisen kulttuurin tapoja tulee kunnioittaa. Olisi tärkeää, että neuvolassa isätkin saisivat tukea vanhemmuuteen, koska vanhemmuus ei kuulu vain äidille. Suomalaisessa kulttuurissa on tärkeä rohkaista isiä vanhemmuuteen ja lapsen kanssa toimimiseen, joka auttaa suomalaiseen kulttuuriin sopeutumisessa. On hyvä tarjota maahanmuuttaja-isille isä-lapsiryhmiä, mikäli niitä on saatavilla.

Vastauksista päätellen päivähoito koettiin monipuolisena, ja lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttavana. Yhden vastaajan esille tuoma kulttuuripäivän viettäminen päivähoitossa olisi hyvä idea laajennettavaksi kaikkiin päiväkoteihin, joissa on eri kulttuuritaustaisia lapsia. Siten lapsilla olisi mahdollisuus tutustua eri kulttuureihin ja kasvatata omaa tietämystään niistä. Mielestämme suvaitsevaisuuskasvatukseen on tärkeää panostaa jo varhaiskasvatuksessa. Näin lapset oppivat kunnioittamaan erilaisia kulttuureja ja tapoja eivätkä pidä vain yhtä kulttuuria oikeana. Olisi myös hyvä, että päivähoito voisi tarjota tulkkia tilanteisiin, joissa keskustellaan laajemmin perheen tavoista ja toiveista. Puolison käyttäminen tulkkina tällaisissa tilanteissa voi antaa yksipuolisen kuvan perheen asioista. Jos molemman vanhemman suomen kielen taito on heikko, kaikki asiat eivät välttämättä tule oikein ymmärretyksi ja vanhemman voi olla vaikea ottaa joidakin asioita puheeksi.

Yhden vanhemman esille tuoma rajojen ja rangaistusten puute voi olla seurausta myös kasvatuksellisten näkemysten kulttuurieroista. Myös tämän asian kannalta on tärkeää, että päivähoiton henkilökunta on tietoinen perheen arvoista. Tulkin hyödyntäminen keskusteltaessa perheen asioista voisi vähentää väärinymmärryksiä perheen ja päivähoiton henkilökunnan välillä. Kiusaamiskokemusta ajatellen, kaikkeen kiusaamiseen päivähoitossa tulisi puuttua varhain ja kiinnittää huomiota myös sen moninaisuuteen. Ta-

sa-arvoa kaikkien ihmisten välillä tulisi korostaa jo varhaiskasvatuksessa. Yhden vanhemman mainitsemat puutteet päiväkodin pihalla sai meidät miettimään, voisiko vanhempien osallisuutta lisätä entisestään tekemällä kyselyitä päiväkodin viihtyvyyteen liittyvissä asioissa. Toki kulttuurierot tulevat esille tässäkin, sillä Suomessa ei voida toteuttaa täysin samanlaisia ulkoiluympäristöjä kuin esimerkiksi muualla Euroopassa. Maa-hanmuuttajavanhempien toiveiden huomioon ottaminen voisi tuoda uudenlaisia ideoita päivähoidon arkeen ja muuttaa samalla toimintaa monikulttuurisemmaksi.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä, muuttuva ja opettavainen prosessi. Työskentelimme paljon yhdessä, koska meillä on hyvin erilaiset tyylit kirjoittaa. Aikataulujen sovitaminen oli ajoittain hankalaa perhe-elämän, työssäkäynnin, muiden koulutehtävien sekä vapaa-ajan harrastusten ohella. Esitietolomakkeiden jakamisen jälkeen jouduimme kyselemään vastauksien perään päiväkodeista useaan otteeseen. Työmme haastavuutta lisäsi myös se, että vastaajat olivat eri kielisiä. Käännöstyö sekä esitietolomakkeen että kyselyn osalta vei huomattavan paljon aikaa ja vastausten kääntämisessä oli oltava huolellinen. Suurena työn etenemisen apuna olivat työn sisällönohjaaja ja muut opettajat sekä toimeksiantajamme. Opinnäytetyöhön liittyvistä askarruttavista asioista oli helppo kysyä käännöksissä auttaneelta toimeksiantajalta.

Opinnäytetyöprosessi lähti toimeksiantajan tarpeesta ja vastaavanlaista tutkimusta ei tällä alueella ollut ennen tehty. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitkä asiat vaikuttavat maahanmuuttajaperheen integroitumisessa uuteen kulttuuriin. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa eri palveluiden toimivuudesta ja mahdollisista kehittämiskohteista kaikille työssään maahanmuuttajia kohtaaville, erityisesti päivähoidolle ja maahanmuuttoneuvonnalle. Mielestämme saimme tutkimuksessamme maahanmuuttajaperheiltä hyvin tietoa useisiin osa-alueisiin, joten vastasimme toimeksiantajan tarpeeseen. Tutkimuksen avulla he saivat palautetta monenlaisesta toiminnasta. Kyselyyn osallistujien määrä ei ole suuri, mutta kohderyhmän tavoittamisen vuoksi kymmentä osallistujaa voidaan pitää toimeksiantajan mielestä hyvänä.

Vastaajat vaikuttivat motivoituneilta kertomaan omasta elämästään, koska vastaukset olivat usein pitkiä. Tyhjiä kohtia vastauslomakkeissa oli pääosin vain niissä kohdissa, jotka eivät koskeneet kyseistä perhettä: maahanmuuttoneuvonnan sekä peruskoulun osalta vastaukset jäivät niukemmaksi. Syynä tähän oli se, että maahanmuuttoneuvonta on palveluna aika uusi ja suurin osa kyselyyn vastanneesta oli asunut lisalmessa jo pitkään. Peruskouluikäisiä lapsia oli kahdessa perheessä.

Uuteen kulttuuriin integroitumisessa vaikuttavat monet asiat: maassaoloaika, lisalmessa asumisaika, suomen kielen taito, kantaväestön ja oman kulttuurin sosiaaliset suhteet, työ tai opiskelupaikka ja mahdollinen suomalainen puoliso. Tuloksia tukee kausaalinen malli akkulturaation ja psyykkisen hyvinvoinnin suhteista maahanmuuttajien keskuudessa, joka on esitetty kuviossa 2 (Jasinskaja- Lahti & Liebkind 2007, 83). Jos maahanmuuttajaperheen toinen vanhempi oli suomalainen, edisti se hyvin paljon kotoutumista, koska hän tunsi suomalaiset palvelut ja osasi neuvoa puolisoaan eri palveluihin liittyvis-

sä asioissa. Päivähoidon koettiin tukevan hyvin paljon koko perheen kotoutumista. Päivähoito kotouttaa sekä lapsia että heidän vanhempiaan. Lapset oppivat päivähoitossa suomen kieltä ja vanhemmat myös kommunikoidessaan päivähoidon työntekijöiden ja muiden lasten vanhempien kanssa.

Maahanmuuton alkuvaiheen epätietoisuus on tullut ilmi myös aikaisemmin Ylä-Savossa tehdyssä ylemmän AMK:n opinnäytetyössä, jossa tutkittiin maahanmuuttajien kokemuksia alkuvaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta. Tutkimuksessa todettiin maahantulon alkuvaiheen olevan haasteellinen. Ulkopuolinen ohjaus ja tuki oli tarpeen. Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta näyttäytyi tärkeänä kotoutumista edistävänä tekijänä. (Viinikainen 2012.) Jyväskylän alueella tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin venäjänkielisten Venäjältä muuttaneiden lasten ja nuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Haastattelut keskittyivät heidän näkemyksiinsä omasta kielitaidostaan ja mahdollisuuksista oman äidinkieltensä ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kyseisessä tutkimuksessa todettiin, että Suomeen tulon iällä on merkitystä integroitumisessa sekä kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymisessä. Esikouluiässä muuttaneet olivat oppineet suomen kielen hyvin, mutta heillä oli vain muutamia venäjänkielisiä kontakteja. Vastaavasti yläkouluikäiset maahanmuuttajat tunsivat vahvasti kuuluvansa Venäläiseen yhteisöön ja pitivät suomen kieltä tärkeänä opiskelupaikan saamisen, tulevaisuuden työn sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen kannalta. (Rynkänen & Pöyhönen 2010, 182—191.)

Kahdella tutkimukseemme osallistuneella perheellä oli peruskouluikäinen lapsi. Tutkimuksemme perusteella peruskoulu tuki lapsen integroitumista yhteiskuntaan ja oman etnisen alkuperän säilyttämistä. Vanhempien mielestä lapset olivat sopeutuneet Suomeen erittäin hyvin ja useasti mainittiin lasten olevan hyväksytympiä kuin aikuiset. Voimme todeta, että kotoutuminen on helpompaa lapsena kuin aikuisena.

Huomasimme myös että taloudellisessa, sosiaalisessa ja kulttuurisessa kotoutumisessa asiat ovat riippuvaisia toisistaan. Jokaisella maahanmuuttajaperheellä on oma yksilöllinen kotoutumisen polkunsä haasteineen ja onnistumisineen. Jatkotutkimusaiheina voisivat olla esimerkiksi lisälmen päivähoiton työntekijöiden kokemukset maahanmuuttajaperheistä asiakkaina sekä kaikkien Ylä-Savon maahanmuuttajien kotoutuminen.

Sosionomin ammatillinen osaaminen etenkin eri kulttuuritaustaisten perheiden kohtaamisessa on kehittynyt opinnäytetyöprosessimme aikana. Teoreettisen tiedon hakuvaiheessa huomasimme, että tietoa maahanmuuttajista on paljon saatavilla. Tiedonhakutaitomme kehittyivät ja pysyimme rajatussa viitekehäksessä. Onnistuimme työskentelyssä mielestämme loppujen lopuksi erittäin hyvin. Sitä on auttanut molempien halu tehdä työtä sen eteen, että tietous maahanmuuttajuudesta lisääntyisi itsellä sekä kaikilla heitä

kohtaavilla. Tieteellisen kirjoittamisen taito sekä sosiaalialan englannin kielen sanasto on kehittynyt meillä molemmilla. Nämä ovat hyödyllisiä asioita tulevaisuutta ajatellen, koska monet ammattilaiset kohtaavat työssään eri kulttuuritaustaisia ihmisiä, kuten olemme tämän opinnäytetyön myötä huomanneet.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Alitolppa-Niitamo, A. & Leinonen, E. 2013. Perhe, nuoret ja maahanmuutto. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme*. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 96–113.

Gissler, M., Malin, M. & Matveinen, P. 2006. *Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti*. Teoksessa Gissler, M., Malin, M., Matveinen, P., Sarvimäki, M. & Kangasjärvi, A. (toim.). *Maahanmuuttajat ja julkiset palvelut* [verkkopublication]. Helsinki: Stakes, 2–98. Saatavissa: http://www.tampere.fi/tiedostot/5AA2AEfKx/maahanmuuttajat_ja_julkiset_palvelut.pdf

Heiskanen, E. 2014. Maahanmuuttajien kerhosta [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Maiju Heikkinen. Lähetetty 24.2.2014 [viitattu 24.2.2014].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Huddleston, T., Niessen, J., Ni Chaoimh, E. & White, E. 2011. *Migrant Integration Policy Index III*. Brussels: British Council and Migration Policy Group.

Husu, P. 2007. Maahanmuuttajaperhe neuvolassa. Teoksessa Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.). *Neuvolatyön käsikirja*. Hämeenlinna: Karisto Oy, 393–397.

Iisalmen kaupunki. 2011a. *Suomen kielen kurssit*. [verkkosivu] Iisalmen kaupunki [viitattu 5.2.2014]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Tietoa-maahanmuuttajille/Suomen-kielen-opiskelu/Suomen-kielen-kurssit>

Iisalmen kaupunki. 2011b. *Suomen kielen kursseja järjestävät tahot*. [verkkosivu] Iisalmen kaupunki [viitattu 5.2.2014]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Tietoa-maahanmuuttajille/Suomen-kielen-opiskelu/Suomen-kielen-kursseja-jarjestavat-tahot>

Iisalmen kaupunki. 2011c. *Ylä-Savon kuntien yhteinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2011–2015*. [verkkopublication] Iisalmen kaupunki [viitattu 20.1.2014]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=0dc34c10-897e-4740-b011-45d5d205fcee>

Iisalmen kaupunki. 2013a. *Tietoa maahanmuuttajille*. [verkkosivu] Iisalmen kaupunki [viitattu 14.5.2013]. Saatavissa: http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Tietoa_maahanmuuttajille.iw3

lisalmen kaupunki. 2013. *Hakeminen ja päivähoitomaksut*. [verkkosivu] lisalmen kaupunki [viitattu 19.9.2013]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Lasten-paivahoitopalvelut/Hakeminen-ja-paivahoitomaksut>

lisalmen kaupunki. 2013c. *Maahanmuuttaja-opetus*. [verkkosivu] lisalmen kaupunki [viitattu 19.9.2013]. Saatavissa: <http://iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Opetus--ja-koulutuspalvelut/Perusopetus/Maahanmuuttaja--opetus>

lisalmen kaupunki. 2014. *Viihdy lissalmessa*. [verkkosivu] lisalmen kaupunki [viitattu 6.4.2014]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Viihdy-lissalmessa>

lisalmen seurakunta. 2012. *Tutustu Porstuaan*. [verkkosivu] lisalmen seurakunta [viitattu 13.5.2013]. Saatavissa: <http://www.porstuaan.fi/tutustu>

Jasinskaja-Lahti, I. & Liebkind, K. 2007. A Structural Model of Acculturation and Well-Being Among Immigrants from the Former USSR in Finland. *European Psychologist* 2007 nro 2 (2), 80–92.

Jukarainen, V. 2014. Olkkarin kävijöistä [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Maiju Heikkinen. Lähetetty 30.1.2014 [viitattu 4.2.2014].

Kansalaisuuslaki L 16.5.2003/359. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 14.3.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030359#Pid171829>

Kela. 2012. *Muutto Suomeen* [verkkosivu]. Kansaneläkelaitos [viitattu 14.3.2014]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/muutto-suomeen>

Kuivalainen, A. 2014. Perheentalo-tietoa [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Paula Mikkonen. Lähetetty 19.2.2014 [viitattu 24.2.2014].

Laki kotoutumisen edistämisestä L 30.12.2010/1386. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 1.4.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista L 22.9.2000/812. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 22.3.2014]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Maahanmuuttovirasto. 2014a. *Tilastokatsaus. Kansalaisuusasiat vuonna 2013*. [verkkodokumentti] Maahanmuuttovirasto [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/download/45889_tilastokatsaus_kansalaisuus_2013.pdf?fd3dd66b2ff5d088

Maahanmuuttovirasto. 2014b. *Suomen kansalaisuus*. [verkkosivu] Maahanmuuttovirasto [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus

Maahanmuuttovirasto. 2014c. *Työskentely Suomessa*. [verkkosivu] Maahanmuuttovirasto [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/tyoskentely_suomessa

Maahanmuuttovirasto. 2014d. *Turvapaikka Suomesta*. [verkkosivu] Maahanmuuttovirasto [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta

Makkonen, T. & Koskenniemi, E. 2013. Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen sääntely. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 55–80.

Malin, M. & Anis, M. 2013. Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: GAUDEAMUS, 141–159.

Mustonen, R. 2014. Olkkarin kävijöistä [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Maiju Heikkinen. Lähetetty 30.1.2014 [viitattu 4.2.2014].

Mähönen, T. & Jasinskaja-Lahti, I. 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. (toim.). *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 247–261.

Pehkonen, A. 2006. *Maahanmuuttajan kotikunta*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy

Perheentalo. 2014. *Toimintamalli*. [verkkosivu] Perheentalo [viitattu 25.2.2014]. Saatavissa: <http://www.perheentalo.fi/fi/Toimintamalli.html>

Pitkänen, P. 2006. *Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä*. Helsinki: Edita.

Pohjois-Savon liitto. 2014. Väestönmuutokset tammi-joulukuu 2013 kunnittain ja maakunnittain. [verkkosivu] Pohjois-Savon liitto [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: <http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/tietopalvelu/tilastotieto.php>

Rahkema, K. 2013. Maahanmuuttoneuvoja. Iisalmi 3.5.2013. Haastattelu.

Rahkema, K. 2012. *Ylä-Savon seitsemässä kunnassa on tarjolla maksutonta maahanmuuttoneuvontaa suomen, viron, venäjän ja englannin kielellä*. [verkkojulkaisu] Mosaiikki ry [viitattu 5.2.2014]. Saatavissa: http://mosaiikki.info/savo_fi.php?id=2012_09_neuvonta

Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. 2010. Russian-speaking young immigrants in Finland: educational and linguistic challenges for integration. Teoksessa Lähteenmäki, M. & Vanhala-Aniszewski, M. (toim.). *Language Ideologies in Transition. Multilingualism in Russia and Finland*. Frankfurt am Main: Peter Lang International Verlag der Wissenschaften.

Räty, M. 2002. *Maahanmuuttaja asiakkaana*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Alitolppa- Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.). *Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto ry, 63–77.

Sisäasiainministeriö. 2012. *Maahanmuuton vuosikatsaus 2011*. [verkkodokumentti] Sisäasiainministeriö [viitattu 26.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf?67abb98e92fbd088

Sisäasiainministeriö. 2013. *Maahanmuuton vuosikatsaus 2012*. [verkkodokumentti] Sisäasiainministeriö [viitattu 26.3.2014]. Saatavissa: http://www.migri.fi/download/43811_43667_Maahanmuuton_tilastokatsaus2012_web.pdf?91caae8e92fbd088

Säävälä, M. 2011. Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöliitto.

Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Paananen, S. (toim.). *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*. Helsinki: Tilastokeskus, 9–22.

Tilastokeskus. 2014. Tilastot. Väestö. Väestörakenne. [verkkosivu] Tilastokeskus [viitattu 30.3.2014]. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/tau.html>

Topelius, R. 2014. Suomen Punaisen Ristin lisälmen osaston monikulttuurisen työn yhdyshenkilö. 17.2.2014. Haastattelu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Maahanmuuttajien kotouttaminen. [verkkosivu] Työ- ja elinkeinoministeriö [viitattu 19.9.2013]. Saatavissa: http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Juva: PS- kustannus Oy, 103–127.

Valjus, S. & Nirvi, M. 2005. *Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kotoutumista tukeva koulutus Suomessa*. [verkkojulkaisu] Suomen kesäyliopistot ry [viitattu 27.1.2014]. Saatavissa: www.kesayliopistot.fi/pdf/kesayliopisto_kotoutumiskoulutus.pdf

Viinikainen, A. 2012. *Maahanmuuttajien kokemuksia alkuvaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta Ylä- Savossa*. [verkkojulkaisu] Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, järjestö- ja nuorisotyö (ylempi AMK) Opinnäytetyö. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48654/Viinikainen_Maahanmuuttajien_kokemuksia_alkuvaiheen_ohjauksesta_ja_neuvonnasta.pdf?sequence=1

Vuori, J. 2007. Perheen nimissä. Maahanmuuttajien opastusta tasa-arvoon. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.). 2001. *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino, 128–167.

Yhdenvertaisuuslaki L 20.1.2004/21. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 11.3.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

Ylä-Savon SOTE. 2013. *Terveystenhoito*. [verkkosivu] Ylä-Savon Sote [viitattu 5.2.2014]. Saatavissa: <http://terveyskeskus.iisalmi.fi/index.asp>

Ylä-Savon SOTE. 2014a. *Sosiaalihuolto*. [verkkosivu] Ylä-Savon Sote [viitattu 25.2.2014]. Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/index.asp>

Ylä-Savon SOTE. 2014b. *Terveystenhoito*. [verkkosivu] Ylä-Savon Sote [viitattu 25.2.2014]. Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/index.asp>

Hei!

Olemme Paula Mikkonen ja Maiju Heikkinen. Opiskelemme sosionomeiksi Savonia- ammattikorkeakoulussa Iisalmessa. Valmistumme keväällä 2014, ja olemme aloittaneet opinnäytetyön tekemisen.

Teemme tutkimusta siitä, miten maahanmuuttajaperheet ovat kotoutuneet Iisalmeen. Etsimme haastateltavaksi perheitä, joissa joko toinen vanhempi tai molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia. Vastausten avulla saamme tietoa kokemuksistanne ja palveluita voidaan kehittää vielä paremmiksi. Vastaukset ovat luottamuksellisia, ja niitä käytetään vain opinnäytetyössä. Nimenne ei tule esille missään tilanteessa.

Haastattelut tehdään kyselylomakkeella. Tarvittaessa voit saada kyselylomakkeen myös *englannin, venäjän, tai viron kielellä*. Jos olette halukkaita osallistumaan kyselyyn, pyydämme teitä palauttamaan alla olevan lapun *lapsenne päiväkotiin* 9.12.2013 mennessä.

Toivomme että lähdette mukaan tutkimukseen!

Kiitos yhteistyöstä ☺

Palauta tämä osa lapsenne päiväkotiin, kiitos!

Perheemme haluaa osallistua tutkimukseen ☺

Kyselylomakkeen kieli _____

Kysymyksiin vastaa se vanhempi joka on muuttanut Suomeen muualta. (Jos molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajia, vastaukset mietitään yhdessä.) Lopussa on tilaa myös suomalaisen puolison ajatuksille.

Palautathan täytetyn lomakkeen mukana olevassa kirjekuoressa 10.2.2014 mennessä. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin, kiitos! ☺

TAUSTATIEDOT

1. Perheen tausta

a) äiti maahanmuuttaja   b) isä maahanmuuttaja   c) molemmat maahanmuuttajia

2. Perhemuoto

a) ydinperhe   b) uusioperhe   c) yksinhuoltajaäiti   d) yksinhuoltajaisä

3. Äidin ikä _____ Isän ikä _____

4. Lähtömaa _____

5. Suomeen muutto v. Äiti _____ Isä _____ lissalmeen muutto v. Äiti _____ Isä _____

6. Miksi halusitte muuttaa lissalmeen? (esim. työ, opiskelu, perhesuhteet...)

---

7. Mistä saitte tietoa lissalmesta?

---

8. Lasten syntymävuodet _____

9. Vanhempien koulutus ennen suomeen tuloa:

Äiti _____ Isä _____

SOSIAALINEN ELÄMÄ JA KIELITAITO

10. Mitä kieltä vanhemmat puhuvat keskenään? _____

11. Mitä kieltä puhutaan lapsille? _____

12. Vanhempien arvio omasta suomenkielen taidosta tällä hetkellä

Äiti: a) heikko b) kohtalainen c) hyvä d) erittäin hyvä

Isä: a) heikko b) kohtalainen c) hyvä d) erittäin hyvä

13. Oletko osallistunut johonkin näistä (missä ja milloin) :

suomenkielikurssi _____

maahanmuuttajienkerho _____

monikulttuurinen tapahtuma _____

14. Onko perheen aikuisilla harrastuksia kodin ulkopuolella?

a) kyllä b) ei, koska ei ole löytynyt mieleistä c) ei, koska emme tiedä mistä etsiä

15. Onko perheen lapsilla harrastuksia kodin ulkopuolella?

a) kyllä b) ei, koska ei ole löytynyt mieleistä c) ei, koska emme tiedä mistä etsiä

16. Jos vastasitte edellisiin kyllä, mistä olette saaneet tietoa harrastuksista?

---

17. Jos vastasitte edellisiin ei, mitä haluaisitte harrastaa?

---

18. Tarvitseeko perheenne enemmän apua harrastuksen löytämiseen?

a) kyllä b) ei

19. Vanhempien ystävät/tuttavat lisäalassa ja lähiympäristössä ovat enimmäkseen

a) kantasuomalaisia b) omasta kulttuurista c) muusta kulttuurista

20. Kuinka usein tapaatte näitä ihmisiä? Mitä teette yhdessä?

---

21. Kuinka pidätte yhteyttä kotimaanne sukulaisiin ja ystäviin?

---

22. Onko teillä lähipiirissä ihmisiä, joilta saatte apua hankalissa tilanteissa? (Esim. neuvoja parisuhteen tai lasten asioissa, taloudellista apua, lastenhoitoapua...) Keneltä ja millaista apua?

---

23. Miltä avun pyytäminen ja vastaanottaminen tuntuu? Millaisia kulttuurisia eroja auttamisessa olette huomanneet Suomen ja oman kulttuurinne välillä?

---

24. Millä tavalla sosiaaliset verkostot tai niiden vähäisyys vaikuttavat hyvinvointiinne?

SUOMALAINEN KULTTUURI JA YHTEISKUNTA

25. Kuinka hyväksytyksi koette itsenne lisäalnessa?

---

26. Kuinka hyväksytyksi arvioitte lapsianne lisäalnessa?

---

27. Millainen on mielestäsi asenneilmapiiri muita kulttuureita kohtaan lisalmessa?

28. Onko joku perheenjäsenistä kokenut syrjintää?

- a) ei ollenkaan   b) vähän   c) melko paljon   d) paljon

29. Jos on, milloin sitä on tapahtunut viimeksi?

- a) alle vuosi sitten   b) 1-2 vuotta sitten   c) 3-5 vuotta sitten
d) yli 5 vuotta sitten

30. Ketä syrjintä on koskenut, millaista se on ollut ja missä sitä on tapahtunut?

31. Mikä lisalmessa elämisessä on ollut hyvää?

32. Mikä lisalmessa elämisessä on ollut huonoa?

LASTEN PÄIVÄHOITO

33. Oletteko käyttäneet ulkopuolista tulkkiä päivähoidon keskusteluissa?

- a) kyllä   b) ei, miksi ei? _____

34. Miten oma kulttuurinne on huomioitu päivähoitossa?

---

35. Millaista yhteistyö työntekijöiden kanssa on ollut? (Esim. onko asioista helppo puhua avoimesti?)

---

36. Mitä vaikutuksia päivähoidolla on ollut lapselle/lapsille?

---

37. Mitä vaikutuksia päivähoidolla on ollut vanhemmille?

---

38. Mitä hyviä kokemuksia teillä on lastenne päivähoidosta?

---

39. Mitä huonoja kokemuksia teillä on lastenne päivähoidosta?

---

40. Mitä kehitettävää päivähoidossa on?

YLÄ-SAVON MAAHANMUUTTONEUVONTA

41. Jos olette käyttäneet maahanmuuttoneuvontaa, mistä saitte tietää siitä?

---

42. Oletteko saaneet käyttää palvelua riittävästi? a) kyllä b) ei

43. Minkälaisissa asioissa olette käyttäneet palvelua?

---

44. Mitä hyviä kokemuksia teillä on maahanmuuttoneuvonnasta?

---

45. Mitä huonoja kokemuksia teillä on maahanmuuttoneuvonnasta?

---

46. Mitä kehitettävää maahanmuuttoneuvonnassa on?

NEUVOLA

47. Oletteko käyttäneet ulkopuolista tulkkia neuvolassa?

a) kyllä b) ei, miksi ei?

---

48. Miten oma kulttuurinne on huomioitu neuvolassa?

---

49. Millaista yhteistyö työntekijöiden kanssa on ollut? (Esim. onko asioista helppo puhua avoimesti?)

---

50. Mitä hyviä kokemuksia teillä on neuvolasta?

---

51. Mitä huonoja kokemuksia teillä on neuvolasta?

---

52. Mitä kehitettävää neuvolassa on?

MUUT TERVEYSPALVELUT (Esim. hammaslääkäri, päivystys, lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanotto.)

53. Oletteko käyttäneet ulkopuolista tulkkia lääkärin tai hoitajan vastaanotolla?

a) kyllä   b) ei, miksi ei? _____

54. Millaiseksi koette ajan varaamisen lääkärille tai terveydenhoitajalle?

a) onnistun itsenäisesti   b) tarvitsen vähän apua   c) tarvitsen paljon apua

55. Jos vastasit edellisessä b tai c, niin mihin tarvitset apua?

---

56. Miten oma kulttuurinne on huomioitu esimerkiksi lääkärin vastaanotolla?

---

57. Mitä hyviä kokemuksia teillä on terveysterveystoimista?

---

58. Mitä huonoja kokemuksia teillä on terveysterveystoimista?

---

59. Mitä kehitettävää terveyspalveluissa on?

PERUSKOULU

60. Oletteko käyttäneet ulkopuolista tulkkia koulun keskusteluissa?

a) kyllä   b) ei, miksi ei? _____

61. Miten oma kulttuurinne on huomioitu lastenne koulussa?

---

62. Millaista yhteistyö opettajien kanssa on ollut? (Esim. onko asioista helppo puhua avoimesti.)

---

63. Mitä hyviä kokemuksia teillä on lastenne koulusta?

---

64. Mitä huonoja kokemuksia teillä on lastenne koulusta?

---

65. Mitä kehitettävää lapsenne koulussa on?

TALOUDELLINEN TILANNE

66. Vanhempien työssäkäynti:

- a) äiti työssä   b) isä työssä   c) molemmat työssä
- d) ei kumpikaan

67. Onko jompikumpi vanhemmista hankkinut koulutusta Suomessa, mitä?

---

68. Jos ei, niin miksi ei? _____

69. Mitä seuraavista taloudellisista etuuksista saatte

- a) asumistuki
- b) kotihoidontuki
- c) opintotuki
- d) toimeentulotuki
- e) työttömyyspäiväraha / työmarkkinatuki
- f) äitiyspäiväraha / vanhempainraha

70. Vanhempien kaikki tulot yhteensä kuukaudessa (verojen jälkeen) _____ €/kk

71. Oletteko saneet muita kerta-avustuksia esim. seurakunnalta tai sosiaalitoimistosta? _____

72. Riittävätkö tulot elämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa ja koetko saavasi kaiken tarpeellisen? _____

KELA, SOSIAALITOIMISTO JA TYÖVOIMATOIMISTO

73. Oletteko käyttäneet ulkopuolista tulkkia näissä paikoissa?

a) kyllä, missä? _____

b) ei, miksi ei? _____

74. Millaiseksi koette ajan varaamisen näihin paikkoihin?

a) onnistun itsenäisesti   b) tarvitsen vähän apua   c) tarvitsen paljon apua

75. Jos vastasit edellisessä b tai c, niin mihin tarvitset apua?

---

76. Millaista asiointi on ollut ja miten kulttuurinne on huomioitu?

---

77. Mitä hyviä kokemuksia teillä on KELA: sta, sosiaalitoimistosta ja työvoimatoimistosta?

---

78. Mitä huonoja kokemuksia teillä on em. paikoista?

---

79. Mitä kehitettävää näissä palveluissa on?

LOPUKSI

Tässä voitte vapaasti kertoa (myös suomalainen puoliso!) elämästänne tai ajatuksistanne.

Oletteko tarvittaessa halukkaita tulemaan myöhemmin haastatteluun saman teeman pohjalta? jos olette, laittaisitteko tähän puhelinnumeronne ja etunimenne

---

Kiitos! Otamme teihin yhteyttä myöhemmin keväällä 2014.

Ystävällisin terveisin Maiju Heikkinen ja Paula Mikkonen

